

Motivace studentů ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně

Šárka Jelínková

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Šárka Jelínková
Osobní číslo: H11087
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů
v neziskové sféře
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Motivace studentů ke studiu na Univerzitě třetího
věku Tomáše Bati ve Zlíně

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti vzdělávání dospělých, seniorů, motivace a Univerzity třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně.

Příprava metodiky výzkumné části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARTÁK, Jan. Jak vzdělávat dospělé. Praha: Alfa Nakladatelství, s. r. o., 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.

BENEŠ, Milan. Andragogika. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.

KASSIN, Saul. Psychologie. Brno: Computer Press, a. s., 2007. ISBN 978-80-251-1716-3.

NAKONEČNÝ, Milan. Motivace lidského chování. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0592-7.

ONDRÁKOVÁ, Jana. Vzdělávání seniorů a jeho specifika. Černý Kostelec: Pavel Mervart, 2012. ISBN 978-80-7465-038-3.

PALÁN, Zdeněk. Základy andragogiky. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2002. ISBN 80-86723-03-8.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Radana Kroutilová Nováková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

22. ledna 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

2. května 2014

Ve Zlíně dne 22. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 9.4.2014

.....
.....
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odopírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Předkládaná bakalářská práce je zaměřena na motivaci studentů ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně. Práce je složena ze dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část se zabývá základními pojmy, jako jsou motivace, motiv a potřeba. Důležitou částí je kapitola o učení osob seniorského věku, která se dotýká historie vzdělávání seniorů a mimo jiné i funkcemi, podmínkami a překážkami ve studiu. Poté následuje kapitola týkající se podrobného popisu Univerzity třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně. Praktická část je věnována výzkumu, kde jsou kvantitativní metodou zjišťovány motivy, očekávání a bariéry studentů na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně.

Klíčová slova: motivace, motiv, vzdělávání, senior, univerzita třetího věku

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused onto motivation of students to study at Third Age University of Tomas Bata in Zlín. This thesis consists of two parts – theoretical and practical part. Theoretical part deals with basic concepts such as motivation, motive and necessity of a study. Important part of the thesis is a chapter about senior study students describing history of senior studies, functions, terms & conditions and barriers of study. Following chapter describes in detail characterisation of the Third Age University of Tomas Bata in Zlín. Practical part is devoted to the quantitative methodology research, surveying student motives, expectations and barriers of the study at Third Age University of Tomas Bata in Zlín.

Keywords: motivation, motive, education, senior, University of the Third Age

“Rozumět věcem jednotlivě ... je cosi zlomkovitého,
ale rozumět souladu věcí a společným vztahům všeho ke všemu,
to teprve je něco, co vnáší v mysl jasné a po všem se rozlévající světlo.“

Jan Amos Komenský

Děkuji paní Mgr. Radaně Kroutilové Novákové, Ph.D., za její podporu, konzultace a mnoho cenných rad při vedení této bakalářské práce.

Rovněž děkuji Ing. et. Mgr. Jarmile Hřebíčkové za její vstřícnost a pomoc při získávání potřebných informací o Univerzitě třetího věku Tomáše Bati a za její pomoc při rozdávání a sběru dotazníků.

Děkuji také studentům Univerzity třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně, kteří ochotně vyplnili dotazníky, které byly potřebné k praktické části této bakalářské práce.

V neposlední řadě děkuji své rodině za podporu, trpělivost a povzbuzování po celou dobu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VYMEZENÍ MOTIVACE	13
1.1 TYPY MOTIVACE.....	13
1.2 MOTIV A POTŘEBA JAKO ZÁKLADNÍ IMPULSY MOTIVACE.....	14
1.2.1 Klasifikace motivů	15
1.2.2 Hierarchie potřeb.....	16
2 UČENÍ OSOB SENIORSKÉHO VĚKU	18
2.1 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	18
2.2 FUNKCE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	19
2.3 MOTIVACE OSOB SENIORSKÉHO VĚKU KE STUDIU	19
2.4 PODMÍNKY SPRÁVNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	20
2.5 PŘEKÁŽKY A OMEZENÍ PŘI VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ	20
3 UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU	22
3.1 CÍLE A POSLÁNÍ UNIVERZIT TŘETÍHO VĚKU	22
3.2 ASOCIACE UNIVERZIT TŘETÍHO VĚKU ČESKÉ REPUBLIKY.....	23
3.3 UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ	23
3.3.1 Vznik a rozvoj	24
3.3.2 Podmínky ke studiu.....	25
3.3.3 Průběh studia	26
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
4 VÝZKUM	28
4.1 PŘEDMĚT VÝZKUMU	28
4.2 CÍL VÝZKUMU	28
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	28
4.4 TECHNIKA A METODA VÝZKUMU	29
4.5 VÝZKUMNÝ VZOREK	29
4.5.1 Charakteristika zkoumaného vzorku.....	30
5 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	33
5.1 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ.....	50
ZÁVĚR	52
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	55
SEZNAM OBRÁZKŮ	56
SEZNAM TABULEK	57

SEZNAM GRAFŮ	58
SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

Vše co člověk dělá, dělá z nějakého motivu, který je vyvolán určitou potřebou. Dalo by se říci, že motivace je hybnou silou člověka. Nebýt motivace, tak by se člověk biologicky, fyzicky ani sociálně nerozvíjel. Určité věci člověk dělá automaticky, aniž by si svou motivaci uvědomoval, ale jsou situace, kdy si člověk musí svůj motiv, svůj cíl, neustále připomínat, aby na cestě k němu vydržel.

Ve vzdělávání je motivace velmi důležitá, obzvlášť u žáků na základních a středních školách, kdy si ještě nedospělí studenti tak zcela neuvědomují důležitost svého vzdělání. Proto se rodiče a kantoři snaží ze všech sil své děti a žáky co nejvíce a nejlépe motivovat, aby na cestě vzdělání vydrželi co nejdéle. Mezi dětským a dospělým žákem je jeden velký rozdíl. Dospělý člověk na rozdíl od dítěte studovat chce a důležitost dosaženého vzdělání si zcela uvědomuje. U ekonomicky aktivních studentů bývá hlavním motivem ke studiu převážně dosažení postupu ve svém zaměstnání. Co ale motivuje ke studiu seniory? Svou ekonomicky aktivní část života mají za sebou a čeká je zasloužilý odpočinek. Už se nemusí strachovat, že přijdou o práci, když si nedokončí určitý stupeň vzdělání. Už jsou moudří a zkušení. Tak proč se někteří z nich vracejí zpět do školních lavic? Co konkrétně je ke studiu na univerzitě třetího věku motivuje? Hledají nový smysl života a náplň volného času nebo touží neustále získávat nové znalosti a dovednosti?

Získat odpovědi na výše uvedené otázky je hlavním cílem této bakalářské práce, stejně jako seznámení se s problematikou motivace. Popisem samotné motivace a rozlišením základních typů motivace se zabývá první kapitola teoretické části. Následuje kapitola o impulsích motivace, čímž jsou potřeba a motiv. V práci samozřejmě nechybí kapitola věnovaná učení osob v seniorském věku, která se dotýká samotné historie vzdělávání seniorů, funkcemi a podmínkami vzdělávání a překážkami v samotném studiu. Jelikož se práce zabývá motivací studentů na univerzitě třetího věku, je teoretická část také věnována Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně. Je v ní důkladně popsán její vznik, rozvoj a podmínky k samotnému studiu na této univerzitě.

Odpověď na otázku „*Co motivuje studenty ke studiu na univerzitě třetího věku*“ jsme se pokusili zjistit prostřednictvím studentů na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně. Formou dotazníkového šetření, jsme zjišťovali jejich hlavní motivy ke studiu, jejich

očekávání od studia, a zda jsou jim ve studiu kladeny nějaké bariéry. Výsledky výzkumu jsou popsány v praktické části této bakalářské práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ MOTIVACE

Slovo motivace je hlavním pojmem této bakalářské práce a bude nás provázet od samotného počátku až do úplného závěru. Proto je velmi důležité hned v první kapitole vysvětlit její význam a její důležitost v lidském životě.

Problémy motivace lidského chování vyvolávají pozornost už od nepaměti. Od samého vzniku psychologie jsou jedním ze základních okruhů, jimiž se tato věda zabývá. Psychologové se snaží objasnit čím je chování člověka vyvoláváno a proč se mění, proč se jedinec zaměřuje právě k tomu či onomu cíli, proč se u něho uplatňují právě ty či ony pohnutky chování. (Homola, 1977, s. 6)

Pojem motivace pochází z latinského slova „movere“, což vyjadřuje pohyb. Motivace je souhrn hybných činitelů v činnostech, v učení a v osobnosti. Přitom hybným činitelem jsou míněny takové skutečnosti, které jedince podněcují, podporují nebo naopak tlumí, aby něco konal nebo nekonal. (Čáp, 1980, s. 66)

Problém motivace lidského chování je velmi komplexní, ale zároveň je klíčem k pochopení lidské psychiky, protože ta, jako více či méně vědomě zaměřená činnost, dává lidským činům jejich individuální smysl. Obecně platí, že motivace je intrapsychický probíhající proces, vyúsťující ve výsledný vnitřní stav neboli motiv. Pojmy motiv a motivace vyjadřují žádané vnitřní procesy a stavy, které vysvětlují zaměřenost chování na dosažení určitého cíle. (Nakonečný, 1996, s. 6 - 7)

Motivace je jednou ze složek psychické regulace činnosti, zajišťuje fungování učení, aktivizuje kognitivní a motorické systémy k dosahování určitých cílů a podněcuje k chování, které udržuje dynamický růst osobnosti a její vnitřní rovnováhu. (Nakonečný, 1996, s. 8)

1.1 Typy motivace

Americký psycholog Frederick Irving Herzberg rozdělil motivaci na dva typy:

- **Vnitřní motivace** – jsou to faktory, které si lidé sami vytvářejí a které je ovlivňují, aby se určitým způsobem chovali nebo aby se vydali určitým směrem. Tyto faktory tvoří odpovědnost a příležitost využívat a rozvíjet dovednosti a schopnosti. (Armstrong, 2007, s. 220)

- **Vnější motivace** – patří zde faktory, které jsou úzce spjaty s odměnou. Vnější motivace vyvolává denní a roční doba, přítomnost či nepřítomnost jiných lidí a podnětů v okolí. (Hartl, Hartlová, 2000, s. 328)

Vnější motivátory mohou mít bezprostřední a výrazný účinek, ale nemusejí nutně působit dlouhodobě. Vnitřní motivátory naopak budou mít hlubší a dlouhodobější účinek, protože jsou součástí jedince, a nikoliv vnucené mu zvnějšku. (Armstrong, 2007, s. 220)

1.2 Motiv a potřeba jako základní impulsy motivace

V předchozí kapitole jsme se dozvěděli jak je motivace v lidském životě nepostradatelná a jak je důležitá pro jakékoliv chování. Nyní se pokusíme vysvětlit základní impulsy motivace, což jsou motiv a potřeba. Toto vysvětlení nám bude nápomocné k pochopení dalších souvislostí v rámci motivace, která je i předmětem praktické části této práce.

Motivace je proces iniciovaný výchozím motivačním stavem, v jehož obsahu se odráží nějaký deficit ve fyzickém či sociálním bytí jedince, a směřující k odstranění tohoto deficitu, které je prožíváno jako určitý druh uspokojení. Výchozí motivační stav charakterizovaný nějakým deficitem lze označit jako potřebu. Něco potřebovat znamená mít něčeho nedostatek. Různým chováním pak člověk udržuje bezporuchové fyzické či sociální fungování. Chování je konkrétní aktivita zprostředkující vztah mezi potřebou a jejím uspokojením. Motiv pak vyjadřuje obsah tohoto uspokojení. (Nakonečný, 1996, s. 27) Motivem se zkrátka rozumí určitý vnitřní faktor či podmínka, která má tendenci vyvolat a udržet aktivitu a umožňuje člověku rozhodnout se začít činností určitého druhu. (Homola, 1977, s. s. 17) Potřeby i motivy jsou vnitřní psychické stavy, které se doplňují a navzájem do sebe zapadají. (Nakonečný, 1996, s. 27) Potřeby vyjadřují spíše vztahy k cílovým objektům, například potřeba lásky vyžaduje, aby se její objekt, čili partner, vůči subjektu této potřeby láskyplně choval. Motivы pak vyjadřují spíše smysl interakce motivovaného subjektu neboli finální psychologický důsledek chování. (Nakonečný, 1996, s. 29)

Motivy lidské činnosti jsou neobyčejně různorodé, neboť vyplývají z různých potřeb a zájmů, které se u člověka formují ve společenském životě. V souvislosti se zaměřením osobnosti se rozlišují tři formy motivů: potřeby, zájmy a ideály. Potřebou se rozumí touhy a přání. Zájem se projevuje v zaměřenosti pozornosti, myšlenek a úmyslů. Zájem je spojen se snahou blíže se seznámit s předmětem, hlouběji do něj proniknout a nepouštět jej

ze zřetele. Ideály jsou chápány jako zvnitřněné normy či morální principy. Člověk nedělá jen to, co bezprostředně potřebuje a nezabývá se jen tím, co ho zajímá, člověk má morální představy o svých závazcích, o svých povinnostech, které řídí jeho chování. (Nakonečný, 1996, s. 141 – 142)

1.2.1 Klasifikace motivů

Lidské motivy lze rozdělit do čtyř velkých okruhů. První z nich tvoří sebezáchovné motivy, druhou oblast představují stimulační motivy, třetí okruh představují sociální motivy a čtvrtou oblast tvoří individuální psychické motivy. (Plháková, 2003, s. 320)

- **Sebezáchovné motivy** – jsou mentálními reprezentacemi organických deficitů fyziologických pochodů. Tyto primární či biologické pohnutky jsou ve službách přežití jednotlivce nebo celého živočišného druhu. Má-li člověk přežít, musí především dýchat, spát, jíst a pít. Mezi sebezáchovné motivy bezpochyby také patří především sexuální a rodičovský motiv. Sebezáchovné motivy jsou vrozené a způsobem jejich uspokojování se lidé učí v rodině a v kultuře, v níž žijí. (Plháková, 2003, s. 321)
- **Stimulační motivy** – k dosažení duševní pohody lidé potřebují proměnlivou vnější stimulaci a vyváženou kombinaci duševních a tělesných aktivit. Mezi takovéto motivy patří snaha o dosažení optimální úrovně aktivace a potřeba proměnlivých sensorických podnětů. Stimulační motivy mají určitý vrozený nervový základ, ale jejich uspokojování není nezbytnou podmínkou pro přežití a projevují se hravostí, zvědavostí a vyhledáváním neobvyklých zážitků. (Plháková, 2003, s. 357)
- **Sociální motivy** – regulují a ovlivňují mezilidské vztahy i jejich subjektivní prožívání. Většina současných psychologů se domnívá, že tyto pohnutky jsou zakódovány v mozku jako vrozené programy či dispozice, které se aktivují a rozvíjejí především v raném dětství v průběhu interakce s blízkými lidmi. Mezi sociální motivy řadíme potřebu dosažení úspěšného výkonu, potřebu vyhnout se neúspěchu či úspěchu, potřebu sdružování, potřebu intimity a potřebu moci. (Plháková, 2003, s. 370)
- **Individuální psychické motivy** – směřují především k uchování vnitřního řádu a jejich uspokojování vede k dosažení duševního zdraví. K těmto pohnutkám patří

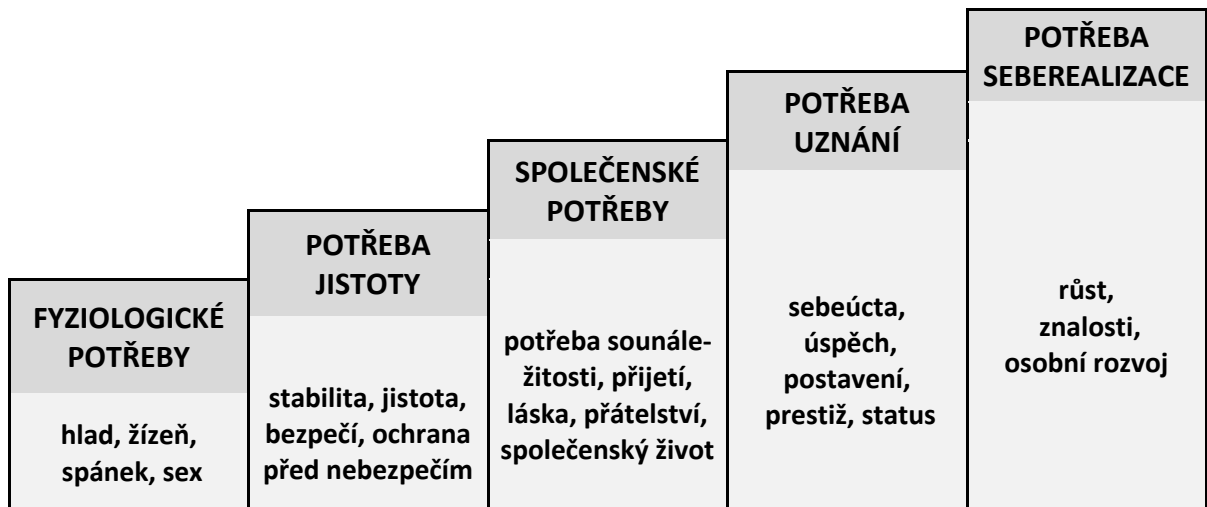
potřeba sebeurčení, potřeba stabilní a soudržné osobní identity, snaha najít smysl života a řídit se vnitřními etickými standardy. (Plháková, 2003, s. 382)

Které motivy, z výše uvedených okruhů, budou motivovat studenty ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáš Bati ve Zlíně? Pravděpodobně se dá očekávat, že motivace seniorů ke studiu bude z okruhů sociálních motivů a individuálně psychických motivů. Zda se nám tato domněnka potvrdí, to se přesvědčíme ve výsledcích výzkumného šetření, které jsou obsaženy v praktické části.

1.2.2 Hierarchie potřeb

Mohou být lidské potřeby zmapovány a mají mezi sebou nějaký vztah a souvislost? Odpověď na tuto otázku nám poskytuje Abraham Maslow. Podle Maslowa jsou lidé motivováni potřebami, jež jdou za základní biologické přežití. Pro lidskou přirozenost je nejdůležitější touha růst a vyvíjet se směrem k naplnění svého potenciálu – což je označováno pojmem „sebeaktualizace“. Maslow navrhl hierarchii potřeb sahající od nižších úrovní základních potřeb k vyšším úrovním potřeb psychologických a aktualizačních. (Hill, 2004, s. 113)

Má-li člověk nevyčerpatelné zásoby jídla, náhle se objeví další potřeby a ty potlačí v organismu ty prvotní fyziologické, a pokud jsou i tyto uspokojeny, objeví se vyšší potřeby a tak dále. (Adair, 2004, s. 30) Člověk se může přesouvat do vyšších úrovní pouze tehdy, jsou-li spodní úrovně přiměřeně uspokojeny. (Hill, 2004, s. 113) Naše kapacita pro jídlo je omezená, ale naše kapacita pro osobní růst je ve srovnání s tím bez hranic. Základem této teorie je představa, že člověk není motivován vnějšími podněty, ale vnitřním programem potřeb. (Adair, 2004, s. 30) Maslow definoval seberealizaci jako touhu člověka po sebenaplnění, zejména jeho tendenci realizovat se v oblasti, pro kterou má jisté předpoklady, touhu stávat se víc a víc tím, čím je, stát se vším, čím se člověk může stát. (Adair, 2004, s. 36)

Obrázek č. 1 – Maslowova hierarchie potřeb (Adair, 2004)

Potřeby, které spadají do prvních čtyř úrovní hierarchie, Maslow souhrnně označuje jako nedostatkové a tyto dále dělí na nižší a vyšší. K nižším patří fyziologické potřeby a potřeby bezpečí, k vyšším pak potřeby lásky, sounáležitosti a uznání. Uspokojování vyšších nedostatkových potřeb zajišťuje duševní pohodu, případně i rozvoj osobnosti jedince. Potřeby seberealizace se od deficitních zásadně liší. Jedná se o růstové potřeby, s jejichž uspokojováním se jejich intenzita nesnižuje, ale spíše roste. Maslowova hierarchie potřeb dobře vysvětluje, proč se člověk, který má prázdný žaludek, nezajímá o lásku, vědecké či filozofické problémy a proč nedá člověk přednost prestižnímu povolání před rodinným zázemím. (Plháková, 2003, s. 369 - 370)

2 UČENÍ OSOB SENIORSKÉHO VĚKU

Tvrzení, že se člověk učí a vzdělává pouze v dětství a v mládí, je už dávno překonáno. Výchova a vzdělávání je dnes chápáno jako celoživotní, jehož cílem je umožnit vzdělání všem věkovým i sociálním skupinám. Krásným důkazem tohoto tvrzení nám jsou senioři studující na univerzitách třetího věku, jejichž počet se rok od roku zvyšuje.

Člověk se učí, pokud žije, a že se má a může učit i ve starším věku, je již dlouho známo. Jako příklad můžeme uvést Komenského „školu stáří“, v níž se mají lidé učit moudře využívat výsledků své práce a správně prožívat zbytek svého života. (Mühlpachr, 2004, s. 132) Jan Amos Komenský je považován za našeho prvního psychologa a gerontologa zároveň, který jako první na světě kladl důraz na celoživotní vývoj člověka od prenatálního života až do smrti. (Klvetová, Dlabalová, 2008, s. 27)

Proces učení ve stáří je zásadně odlišný od učení ve věku mladším. Učením, vzděláváním a výchovou seniorů se zabývá gerontapedagogika. Jedná se o novou a stále se vyvíjející empirickou disciplínu zabezpečující péči, pomoc a podporu seniorů. Gerontapedagogikou se prolínají poznatky ze sociální práce, psychologie, sociologie a andragogiky.

2.1 Historie vzdělávání seniorů

Debatu o nutnosti a potřebách dalšího vzdělávání pro osoby vyššího věku, podnítil svou dlouhodobou iniciativou profesor Pierre Vellas v roce 1973 na Fakultě práva a ekonomie Univerzity sociálních věd ve francouzském Toulouse. Úlohy seniorského vzdělávání spatřoval Pierre Vellas především v kontinuálním vzdělávání jako příspěvku ke zlepšení veřejného zdraví, průběžné výchově a vzdělávání osob činných v různých oblastech zdravotnictví a sociálních služeb. (Adamec, Kryštof a Šolc, 2011, s. 12) První univerzita třetího věku ve střední Evropě vznikla v roce 1975 při Centru dalšího vzdělávání lékařů Varšavské univerzity. V roce 1977 byla založena Mezinárodní asociace univerzit třetího věku (AUITA) s cílem posilovat jejich charakter jako univerzitní instituce a pomáhat jim ve službě společnosti. (Palán, 2002, s. 179)

Počátky vzdělávání seniorů v České republice sahají do roku 1978. Dokladem toho je vzdělávání seniorské populace v rámci Československého červeného kříže či Klubu aktivního stáří. Československý červený kříž zřizoval akademie třetího věku, které velmi často spolupracovaly s univerzitami či vysokými školami. V roce 1983 byla v Přerově

založena první akademie třetího věku, jejímž zřizovatelem se stalo Okresní kulturní středisko. Jejím spoluorganizátorem se stal právě Československý červený kříž, jehož prostřednictvím se vzdělávání seniorů rychle rozšířilo a do tří let existovaly již téměř dvě desítky akademií třetího věku. Univerzity třetího věku probíhaly v Olomouci při Univerzitě Palackého a v Praze při Univerzitě Karlově. Při vzniku prvních českých akademií a univerzit třetího věku posloužila jako bezprostřední příklad Univerzita třetího věku ve Varšavě. Sekce akademií a univerzit třetího věku při České gerontologické a geriatrické společnosti připravila směrnice, podle kterých se postupovalo prakticky v celé České republice. Zásada Sekce akademií, která je dodržována až dodnes, je, že aktivity zaměřené na vzdělávání seniorů organizované při vysokých školách se nazývají „univerzitami třetího věku“. (Adamec, Kryštof a Šolc, 2011, s. 17 - 18)

2.2 Funkce vzdělávání seniorů

Vzdělání ve stáří přináší samotným aktérům nové jistoty, nové postoje k životu a napomáhá nalézt nový smysl života. Proto jsou funkce vzdělávání seniorů mimořádně významné. Význam vzdělávání starších osob dobře vystihuje Mühlpachr (2004, s. 138), který ho rozlišuje do čtyř základních funkcí:

- **funkce preventivní** – různá opatření, která za předpokladu, že jsou prováděna v určitém předstihu, pozitivně ovlivňují průběh stárnutí a stáří,
- **funkce anticipační** – přispívá k pozitivní připravenosti na změny ve stylu života, k nimž dochází zejména ve spojení s odchodem do důchodu,
- **funkce rehabilitační** – znovuoobnovování a udržování fyzických a duševních sil a příprava činností pro další existenci jedince,
- **funkce posilovací** – přispívá k rozvoji zájmů, potřeb a schopností lidí a podporuje jejich aktivity a kultivaci potřeb.

2.3 Motivace osob seniorského věku ke studiu

Motivy starších lidí při dalším vzdělávání jsou velmi různorodé. Jedním z hlavních motivů je závislý na nejvyšším dosaženém vzdělání každého jednotlivce. Pokud byl člověk ve svém ekonomicky aktivním životě zvyklý se vzdělávat, jak formálně či neformálně, tak je velmi pravděpodobné, že pro něj bude přirozené ve vzdělávání pokračovat

i v seniorském věku. Významnými motivy jsou samozřejmě také touha po sociálním kontaktu, nalezení nového smyslu života, naplnění osobních zájmů či udržení soběstačnosti. V neposlední řadě je důležité zmínit i dominantní faktor, kterým je snaha věnovat se oboru, o který jedinec projevoval zájem již v minulosti, ale vývoj jeho životní dráhy mu z nejrůznějších důvodů neumožnil se tomuto tématu intenzivněji věnovat (Šerák, 2009, s. 194).

2.4 Podmínky správného vzdělávání seniorů

Při vzdělávání seniorů je důležité uvědomit si, že co starší člověk to silná osobnost, která má již ustálené své názory a postoje. Takovýto student přijímá nové informace z pozice svých životních zkušeností. Proto je velmi důležité zvolit správnou formu výuky a zabezpečit určité podmínky, které usnadňují průběh učení a zefektivňují jeho výsledky. Palán (2002, s. 178) zdůrazňuje především následující podmínky:

- logické uspořádání obsahu jak v lekcích, tak i v jejich provázanosti v celém cyklu,
- častější zopakování a shrnutí základních myšlenek a zdůraznění jejich provázanosti s učebními cíli, zvýrazňování podstatného a častější opakování základních myšlenek,
- zainteresování účastníků, jejich přímého zapojování do vzdělávacího cyklu, participace, orientace na činnost, odvolávání na jejich zkušenost a její uplatňování, propojování učební látky s jejich aktuálními potřebami,
- stálost zpětné vazby – diskuze, dotazy, seminární aktivita,
- stále motivovat a pomáhat při překonávání nedůvěry ve vlastní schopnost se učit.

2.5 Překážky a omezení při vzdělávání seniorů

Každá oblast vzdělávání naráží na určité překážky a omezení, a ne jinak je tomu i u vzdělávání seniorů. Skupina bariér je v tomto případě velmi různorodá a spousta seniorů má problém je překonat. Jako největším problémem se jeví finanční náklady, kterými nejsou jen poplatky za studium, ale také například nemalé náklady na dopravu. Zřejmě každý z nás si dokáže přestavit, jak je těžké pro člověka, který již není ekonomicky aktivní, vyčlenit ze svého měsíčního rozpočtu finanční částku na jakoukoliv volnočasovou aktivitu.

Mezi další překážky můžeme také zařadit absenci bezbariérovosti prostor, které jsou určeny pro výuku či nedostatek vzdělávacích aktivit v různých lokalitách regionů.

Michal Šerák (2009, s. 190) uvádí několik překážek, která omezují efektivní učení seniorů:

- osvojování nových poznatků zabere starším lidem více času,
- senioři si obtížněji osvojují logické nestrukturované informace,
- problém představuje i nedostatečně zvládnutá strategie učení,
- látka prezentovaná větší rychlostí omezuje kvalitu i kvantitu naučeného výraznějším způsobem, než je tomu u mladších osob,
- podstatnou roli v procesu učení hraje fyzický a psychický stav jedince,
- významný je rovněž stupeň aktivity a síla motivace,
- učební látka by měla mít v každém případě přímý charakter.

3 UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU

Univerzita třetího věku zprostředkovává svým studentům obrovské množství vědomostí, dovedností a poznatků ze všech možných vědních disciplín a oborů. Univerzita třetího věku zároveň také plní funkci sociální a společensko-kulturní, jejímž prostřednictvím seniory výrazně podporuje k aktivitám a zvyšuje kvalitu jejich života.

Popularita a obliba přednášek a studijních oborů na univerzitách třetího věku rychle stoupla zejména v posledních dvaceti letech. Lidé končí svůj aktivní pracovní život v mnohem lepší fyzické i psychické kondici, než tomu bylo dříve a řada z nich se konečně může naplno věnovat svým koníčkům a činnostem, na které dosud neměli čas. Je proto pochopitelné, že tito lidé mají zájem pokračovat v aktivním životě a zachovat si spojení se společenským životem. (Vavřík, 2011, s. 7) Studium na univerzitě třetího věku přispívá k oddalování nemocí typických pro vyšší věk, nabízí kvalitní trávení volného času a pomáhá ke zpomalení involučních procesů ve stáří. (Adamec a Kryštof, 2011, s. 9)

3.1 Cíle a poslání univerzit třetího věku

Univerzity třetího věku zprostředkovávají svým studentům velké množství poznatků z různých vědních oborů. Mimo vzdělávací funkci také plní funkci motivační, a to tím, že nutí seniory k neustálé aktivitě. Univerzity třetího věku mají i mnoho dalších cílů a poslání.

Hlavní cíle univerzit třetího věku:

- seznámit starší občany s vědeckými poznatky,
- prohloubit jejich sebepoznání,
- pomoci jim získat nadhled a tím ulehčit jejich přizpůsobování a orientaci ve stále složitějším a měnícím se prostředí,
- vytvářet předpoklady pro setkávání generací,
- nalézání báze pro výměnu zkušeností. (Mühlpachr, 2004, s. 141)

Hlavní poslání univerzit třetího věku:

- zabezpečování práva starších na učení a vzdělání,
- realizace zájmového vzdělávání,

- zlepšování a udržování fyzické kondice studentů. (Mühlpachr, 2004, s. 141)

3.2 Asociace univerzit třetího věku České republiky

Sekce akademií a univerzit třetího věku při České gerontologické a geriatrické společnosti zajišťovala koordinaci a výměnu zkušeností mezi jednotlivými pracovišti. Posléze, když univerzity třetího věku začínaly fungovat samostatně v rámci vysokých škol, neexistovala pro ně žádná organizace či sdružení, v jejichž rámci by mohla probíhat diskuse týkající se seniorského vzdělávání na vysokých školách. To byl jeden z důvodů, proč vznikla Asociace univerzit třetího věku České republiky. V Praze dne 9. 6. 1993 se konalo ustanovující shromáždění Asociace univerzit třetího věku. Přítomno bylo 36 zástupců vysokých škol a fakult. Asociace vznikla jako nevýdělečná zájmová organizace, která si kladla za cíl iniciovat a podporovat zakládání univerzit třetího věku na vysokých školách v České republice. Jedním z hlavních úkolů Asociace je získat finanční podporu pro vzdělávání seniorů od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí. Asociace univerzit třetího věku dále úspěšně rozvíjí mezinárodní vztahy a iniciuje aktivity vysokých škol v oblasti vzdělávání seniorů, což považuje za vysoce potřebnou a společensky prospěšnou činnost. (Adamec, Kryštof a Šolc, 2011, s. 22 - 27)

3.3 Univerzita třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně

Jelikož jsme si pro zjištění motivace studentů ke studiu na univerzitě třetího věku vybrali Univerzitu Tomáš Bati ve Zlíně, je důležité pro tuto bakalářskou práci, věnovat vybrané univerzitě velkou pozornost. Proto v této kapitole naleznete to nejdůležitější o Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně od jejího vzniku až po současnost.

Univerzita třetího věku je specifickou součástí programu celoživotního vzdělávání poskytovaného Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně (UTB). Vzdělávací program univerzity třetího věku (U3V) je realizován formou zájmových kurzů, které tvoří přednáškové cykly anebo praktické semináře. Cykly jsou členěny na semestry, jeden semestr obsahuje zpravidla sedm dvouhodinových přednášek anebo cvičení. Semestr je obvykle uzavírán závěrečným seminářem. Začátek a konec semestru jsou stanoveny podle časového harmonogramu akademického roku, zkouškové období se na studium U3V nevztahuje. Kurzy U3V na Univerzitě Tomáše Bati nejsou orientovány na výkon povolání, na rekvalifikaci ani na zvyšování kvalifikace. Přednáškové cykly a praktické semináře U3V obsahově vycháze-

jí převážně z akreditovaných studijních programů UTB a jejich předmětů, případně vyplývají z možností spolupráce s dalšími kulturními a vzdělávacími institucemi. Cykly jsou koncipovány na základě podnětů ze strany řídicího orgánu U3V, akademických pracovníků UTB a na základě požadavků samotných posluchačů. (Sáha, 2012, s. 1 - 2)

3.3.1 Vznik a rozvoj

Vznik Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně (UTB) byl připravován v devadesátých letech. Tehdy byla založena Fakulta managementu a ekonomiky a Institut reklamní tvorby a marketingových komunikací. 14. listopadu roku 2000 prezident Václav Havel podepsal zákon o zřízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně s účinností ke dni 1. 1. 2001. Od ledna roku 2001 se tedy Zlín stal univerzitním městem. (UTB, © 2000 - 2014)

Na začátku roku 2002 na UTB začala vznikat Rada univerzity třetího věku, která poprvé zasedla 1. března 2002. Rada formulovala myšlenku posláním Univerzity třetího věku, náplň a délku studia. Přípravný výbor rozhodl o výběru prvních čtyř tematických celků přednášek pro seniory a začal jednat s možnými garanty navrhovaných témat studia. (Gregar, Hřebíčková a Prokop, 2011, s. 79)

S myšlenkou vzdělávání těch, kteří již nejsou ekonomicky aktivní a přitom se chtějí vzdělávat a kvalitně prožívat vyšší věk, přišli především tehdejší prorektor pro pedagogickou činnost doc. PhDr. Ing. Aleš Gregar, CSc., a prof. Ing. František Trnka, CSc., děkan Fakulty managementu a ekonomiky. Vedení UTB se s myšlenkou otevřít univerzitní prostředí široké veřejnosti a přiblížit jí nové poznatky ztotožnilo a její realizace se ujal rektorát UTB, konkrétně útvar prorektora pro pedagogickou činnost. V roce 2004 se stal prof. Ing. Roman Prokop, CSc. prorektorem pro pedagogickou činnost a z této pozice řídil U3V na UTB až do roku 2007. Od července 2007 spadla realizace U3V na UTB do kompetence prorektora pro sociální rozvoj doc. Ing. Lubomíra Odehnala, CSc. V roce 2009 byl prorektorem pro sociální záležitosti a tím i garantem U3V jmenován doc. Ing. David Tuček, Ph.D. O organizaci včetně administrativy U3V v počáteční fázi pečovala referentka útvaru prorektora pro pedagogickou činnost Ing. Hana Záhorovská. Zájem o studium na U3V však překonal veškerá očekávání a proto na počátku roku 2005 vznikla na rektorátu nová pracovní pozice referentky pro U3V a současně tajemnice Rady U3V. Tuto práci od té doby vykonává Ing. Mgr. Jarmila Hřebíčková. (Gregar, Hřebíčková a Prokop, 2011, s. 79)

První ročník studia na U3V byl zahájen v říjnu 2002. Ve dvou přednáškových cyklech studovalo 85 posluchačů, přičemž zájem značně převyšoval kapacitní možnosti školy. Výuka probíhala jednou za čtrnáct dní v nové univerzitní budově a přednášeli převážně docenti a profesori Fakulty managementu a ekonomiky UTB. První přednáškové cykly byly na technickoekonomická a společenskovední témata, později přibyl dvouletý cyklus výtvarného umění. Zájem o studium stále rostl nejen ve Zlíně, ale také v dalších městech regionu. V roce 2004 byla zahájena U3V i na detašovaném pracovišti univerzity ve Vsetíně na Střední průmyslové škole strojnické. O spolupráci s U3V také projevil zájem představitelé města Kroměříž a vedení tamní knihovny. Zahájení výuky v Kroměříži na sebe nenechalo dlouho čekat a v říjnu 2006 tam byl zahájen přednáškový cyklus na téma společenskovední. Nakonec v roce 2010 přibyla i výuka U3V v Uherském Hradišti, kde sídlí nejmladší fakulta UTB, Fakulta logistiky a krizového řízení. (Gregar, Hřebíčková a Prokop, 2011, s. 80)

V závěru roku 2004 byla s podporou státní dotace v rámci rozvojového projektu ve spolupráci s Asociací univerzit třetího věku České republiky vybudována nová počítačová učebna pro potřeby U3V. Tato nová učebna umožnila v akademickém roce 2005/2006 otevřít speciální cyklus zaměřený na informační technologie. Dalšími novými tématy v tomto období byly cykly Média a komunikace a Astronomie. V roce 2004 navštěvovalo U3V již 351 posluchačů. Rozvoj však pokračoval i nadále. Postupně začaly přibývat další nové cykly: Minimum občanského a zdravotnického práva, O zdraví a psychice, Literárně hudební cyklus, Zdravý člověk, Zdravá planeta, Archeologie a etnologie, člověk a společnost, Fenomén Zlín či Duševní rozvoj a zdraví člověka. Počet nabízených témat se tak zvýšil na 16 a počet posluchačů v roce 2010 byl 550. (Gregar, Hřebíčková a Prokop, 2011, s. 80)

3.3.2 Podmínky ke studiu

Podmínkou pro přijetí ke studiu na Univerzitu třetího věku Tomáše Bati je ukončené středoškolské vzdělání, z této podmínky však může prorektor anebo tajemník Rady U3V udělit výjimku. Ke studiu mohou být přijati především zájemci seniorského věku nebo také osoby pobírající invalidní důchod a zájemci od 50 let věku. Osoby, které mají zájem o studium, musí podat přihlášku písemnou či elektronickou formou na předepsaném formuláři, který je vždy k dispozici na vrátnici UTB nebo ke stažení na www.utb.cz. Vzor

příhlášky ke studiu je uveden v příloze (P II.). Zájemci jsou ke studiu přijímáni bez výběrového řízení a to v pořadí, v jakém byly přihlášky přijaty, až do naplnění předem stanovené maximální kapacity jednotlivých cyklů. Písemná přihláška uchazeče je platná po zaplacení stanoveného ročního poplatku za studium. Uchazeč o studium se stává posluchačem dnem zápisu. V případě zájmu o studium ve více cyklech souběžně, zájemce podává přihlášku do každého cyklu zvlášť a za každý cyklus uhradí stanovený poplatek. (Sáha, 2012, s. 3)

Podmínkou úspěšného absolvování studia je povinná účast na přednáškách minimálně 60-ti procenty během celého studia a získání zápočtu za každý absolvovaný semestr. Podmínky pro udělení zápočtu stanovuje garant cyklu respektive vyučující. Obvykle tím bývá vypracování seminární práce, absolvování závěrečného testu v kurzech informatiky či výtvarná práce v ateliérové podobě. (UTB, © 2000 - 2014) Úspěšným ukončením studia absolvent obdrží „Osvědčení o absolvování univerzity třetího věku“. Osvědčení je absolventům U3V předáno při slavnostním ceremoniálu v aule UTB za účasti akademických funkcionářů UTB. (Sáha, 2012, s. 4)

3.3.3 Průběh studia

Studijní program U3V na UTB má formu dvouletých přednáškových cyklů, které jsou členěny do čtyř semestrů. Výuka je dvouhodinová v intervalech jednou za čtrnáct dní. (Gregar, Hřebíčková a Prokop, 2011, s. 81) Jedná se výhradně o zájmové studium, které není orientováno na kvalifikační vzdělávání. Jednotlivé cykly obsahují přednášky případně praktická cvičení z různých vědních oborů. V nabídce samozřejmě nechybí výuka práce s počítačem, s digitální fotografií, přednášky z oblasti společenských věd, kultury a umění, zdravotnictví, technologií a také umělecká tvorba ve výtvarném ateliéru. Studium se vždy zahajuje slavnostním imatrikulačním ceremoniálem a po dvou letech se ukončuje předáním „Osvědčení o absolvování studia na Univerzitě třetího věku.“ (UTB, © 2000 - 2014)

Přednášejícími jsou akademičtí pracovníci UTB, odborníci z jiných univerzit a odborníci z praxe. Materiální zázemí, jako jsou posluchárny, učebny, studovny, ateliéry, knihovna či menza, pro U3V poskytuje UTB. (Gregar, Hřebíčková a Prokop, 2011, s. 81) Výuka však probíhá i v Uherském Hradišti a na detašovaném pracovišti ve Vsetíně a v Kroměříži. (UTB, © 2000 - 2014)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

V praktické části této bakalářské práce budeme zjišťovat, jaké motivy vedou studenty ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně. Jaké důvody vede seniory k návratu do školních lavic a zda je vzdělávání naplňuje.

Téma výzkumu bylo zvoleno pro jeho aktuálnost. Je všeobecně známo, že se lidská populace v současné době mění a starších lidí neustále přibývá. Lidstvo stárne, a proto je důležité celkově se více zaměřit na seniory a naučit se respektovat jejich potřeby. Jak jsme již vícekrát zmiňovali, starší lidé mají o studium na univerzitách třetího věku stále větší zájem a výsledky našeho výzkumu, by mohly pomoci pochopit motivy seniorů vedoucí k jejich velkému zájmu o další vzdělávání.

4.1 Předmět výzkumu

Předmětem výzkumu předkládané bakalářské práce jsou motivy a důvody, které vedou studenty ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně. Dále jsou to očekávání studentů a jejich bariéry ve studiu.

4.2 Cíl výzkumu

Jak již naznačuje samotný název této bakalářské práce, základním cílem výzkumu je zjistit, co studenty na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně nejvíce motivuje ke studiu. Sekundárními cíli jsou pak zjištění, jaké bariéry studenti na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve studiu mají a jaká jsou jejich očekávání. Výsledky výzkumu budou využity jako podklad pro návrhy na další rozvoj Univerzity třetího věku ve Zlíně.

4.3 Výzkumné otázky

Na základě definovaného hlavního cíle a cílů sekundárních, jsou stanoveny následující výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka:

Co motivuje studenty ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně?

Dílčí výzkumné otázky:

Jaké bariéry mají studenti ve studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně?

Jaká jsou očekávání studentů od studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně?

4.4 Technika a metoda výzkumu

Pro samotný výzkum jsme zvolili metodu kvantitativní formy empirického šetření prostřednictvím anonymního dotazníkového šetření. Dotazník (P I.) byl respondentům předán osobně mou osobou za přítomnosti Ing. Mgr. Jarmily Hřebíčkové, která mně pomohla studentům vysvětlit důvod dotazníkového šetření. Jelikož jsme předpokládali, že vyplnění dotazníků nebude příliš časově náročné, byly ještě tentýž den vybrány nazpět.

Dotazník je složen celkem z osmnácti otázek, z nichž je čtrnáct otázek uzavřených, dvě otázky polootevřené a jedna otázka je postavena tak, že na ni měli respondenti možnost odpovědět otevřeně dle vlastního názoru a postoje.

4.5 Výzkumný vzorek

Pro zvolený výzkum této bakalářské práce, byli jako výzkumný vzorek vybráni studenti Univerzity třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně, studující v akademickém roce 2013/2014. Celkem bylo o vyplnění dotazníku požádáno 110 studentů, a jelikož byli ve vyplňování dotazníku všichni velmi ochotní a zodpovědní, jejich návratnost byla stoprocentní. Velký podíl na stoprocentní návratnosti mělo i to, že byly dotazníky respondentům rozdány osobně a studenti je pod mým osobním dohledem ihned vyplňovali a vraceli. Osobním kontaktem měli studenti možnost mé okamžité reakce a pomoci při samotném vyplňování.

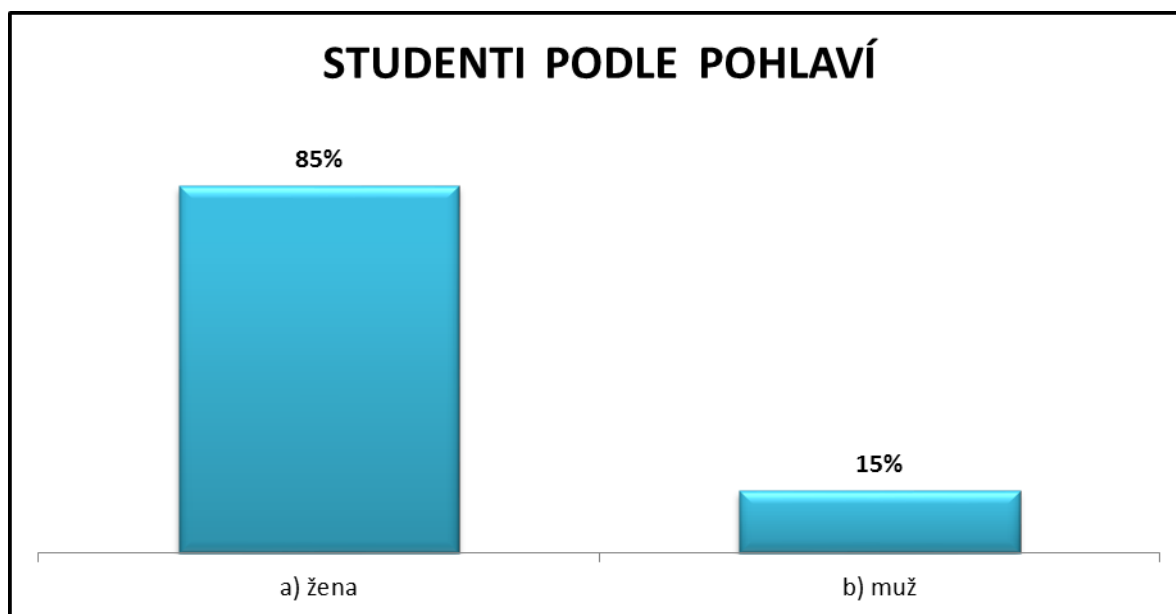
V této kapitole jsou rozebrány dotazníkové otázky č. 2, 3 a 4, které jsou otázkami identifikačními a pomohou nám výzkumný vzorek lépe charakterizovat a poznat.

4.5.1 Charakteristika zkoumaného vzorku

Tabulka č. 1 – studenti podle pohlaví

otázka č. 2	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) žena	94	85
b) muž	16	15
celkem	110	100

Graf č. 1 – studenti podle pohlaví

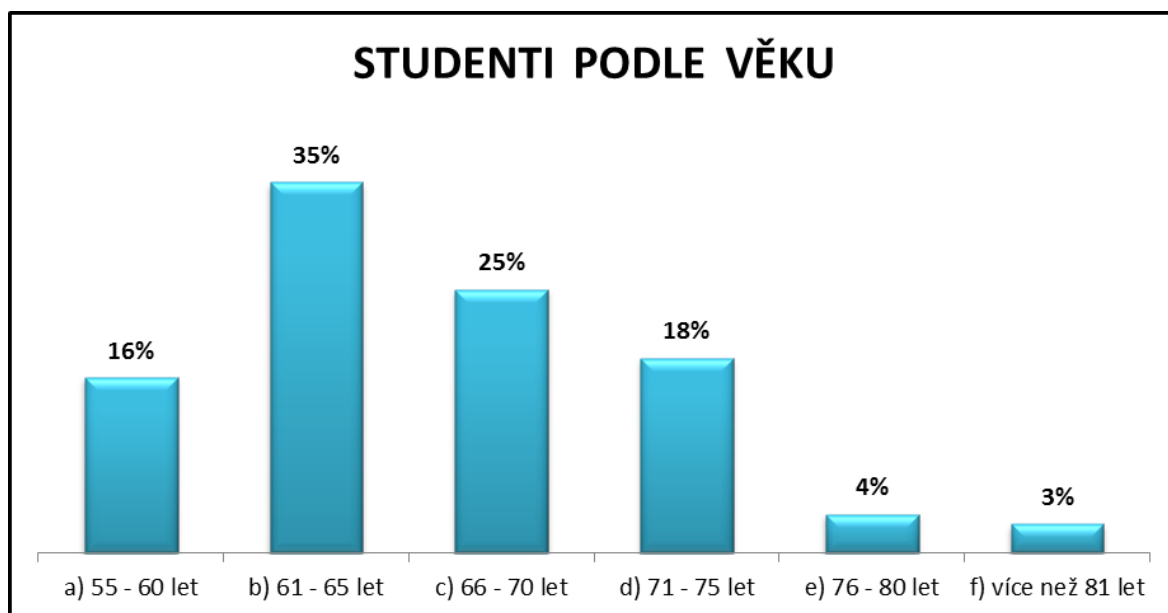

Ze zjištěných výsledků dotazníkové otázky č. 2 je zřejmé, že na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati studují převážně ženy, a to konkrétně v 85%. Z toho vyplývá, že ženy mají o studium větší zájem. Větší četnost studujících žen, může být dána také tím, že mnoho mužů v důchodovém věku i nadále aktivně pracuje.

Tabulka č. 2 – studenti podle věku

otázka č. 3	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) 55 - 60 let	18	16
b) 61 - 65 let	38	35
c) 66 - 70 let	27	25
d) 71 - 75 let	20	18
e) 76 - 80 let	4	4
f) více než 81 let	3	3
celkem	110	100

Graf č. 2 – studenti podle věku

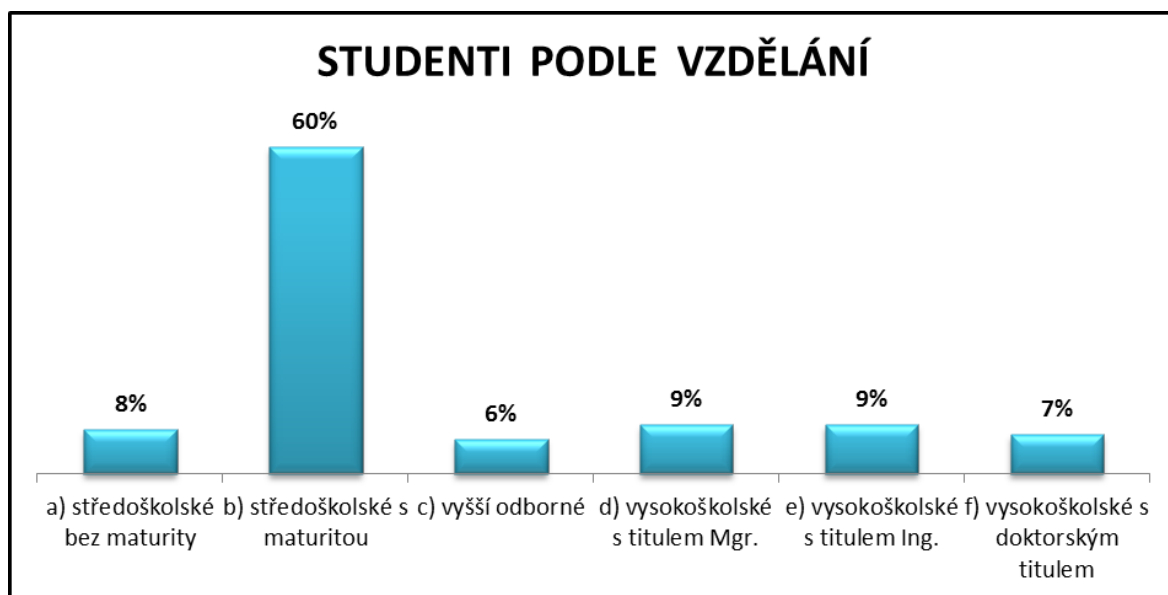

Dotazníková otázka č. 3 zjistila, že v 34% mají studenti věk v rozmezí od 61 do 65 let a hned poté v 25% mají studenti 66 až 70 let. Studenti, kteří jsou ještě ekonomicky aktivní, navštěvují univerzitu jen v 16%, z toho plyne, že 84% studentů na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati je již v důchodovém věku a má na tuto aktivitu více času. Studenti ve věku vyšším než 81 let navštěvují univerzitu jen v 3%. Dle mého názoru, je tak malý počet těchto studentů ovlivněn jejich zdravotním stavem. Je všeobecně známo, že s rostoucím věkem se zdravotní stav zhoršuje a může člověku bránit v jakémkoliv pohybu a stává se tím závislý na svém okolí.

Tabulka č. 3 – studenti podle vzdělání

otázka č. 4	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) středoškolské bez maturity	9	8
b) středoškolské s maturitou	66	60
c) vyšší odborné	7	6
d) vysokoškolské s titulem Mgr.	10	9
e) vysokoškolské s titulem Ing.	10	9
f) vysokoškolské s doktorským titulem	8	7
celkem	110	100

Graf č. 3 – studenti podle vzdělání

Z výše uvedených výsledků otázky č. 4, která zjišťuje nejvyšší dosažené vzdělání studentů, je patrné, že 60% respondentů má středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou. Z toho vyplývá, že větší polovina studentů nemá vysokoškolský titul a pravděpodobně ho touží získat nyní v seniorském věku. Odpovědi na otázku, proč tito lidé na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati studují, se budeme zabývat v dalších kapitolách praktické části.

Závěrem této kapitoly lze konstatovat, že v našem výzkumném vzorku máme 85% žen a 16% mužů. 60% z nich má středoškolské vzdělání s maturitou, 7% vzdělání vyšší odborné, 8% středoškolské vzdělání bez maturity a 25% má nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské. Jejich věk se převážně pohybuje v rozmezí 61 až 70 let.

5 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

V této kapitole jsou podrobně rozebrány dotazníkové otázky, z kterých se pokusíme zjistit motivy studentů ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati, jejich očekávání od studia a bariéry, které ve studiu musejí překonávat.

Otázka č. 1 – přínos studia a motivace ke studiu

V úvodní otázce dotazníku měli respondenti napsat, co jim studium na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati přináší a co je ke studiu motivuje.

Tabulka č. 4 – přínos ze studia a motivace ke studiu

Zkuste prosím, velmi stručně, popsat co Vám studium na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati přináší a co Vás k pravidelnému navštěvování přednášek motivuje.		
Na tuto otázku neodpovědělo 20 respondentů.		
odpověď:	absolutní četnost	relativní četnost v %
získávání nových znalostí	47	27
celková kultivace osobnosti	15	9
rozšíření znalostí	31	18
udržení a osvěžení vědomostí	3	2
všeobecný rozhled	12	7
kontakt s vrstevníky	1	1
získání znalostí o PC a internetu	1	1
práce s digitální fotografií	2	1
sociální kontakt	3	2
získání nových přátel	23	13
touha vědět a být informován	1	1
volnočasová aktivita	8	5
vyvedení ze stereotypu	1	1
udržení se v aktivním životě	8	5
příjemní a zajímavý přednášející	4	2
sebevzdělávání	6	3
nemožnost studovat dříve	4	2
podpora duševní pohody	3	2
celkem	173	100

Otázka č. 1 dala respondentům možnost volně vyjádřit svůj názor na přínos studia, a co je k navštěvování univerzity motivuje. Z jejich odpovědí nebylo příliš možné rozlišit, co považují za přínos a co za motiv. Po důkladném přečtení všech odpovědí, bylo vybráno 18 nejčastějších názorů a jejich četnost sečtena a vyhodnocena.

Nejčastějším přínosem a motivem studentů na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati je získání (27%) a rozšíření (18%) znalostí. Za další významný přínos a motiv studenti považují získání nových přátel, a to v 13% ze všech odpovědí. Velmi častokrát také studenti uváděli celkovou kultivaci své osobnosti a potřebu udržení se v aktivním životě.

Ukázky odpovědí respondentů:

„Jsem vděčná, že mohu na Univerzitě třetího věku studovat, protože jsem vždy ráda chodila do školy, ale bohužel mně to nevyšlo, začala druhá světová válka a školy byly zavřené. Po absolvování BŠP jsem začala chodit do studijního ústavu na psaní strojem a poté na jazykovou školu.“

„Touha vědět a být informován, permanentní duševní rozvoj.“

„Ráda sbírám informace, přijdu do kolektivu lidí, kde je mi dobře. Starám se o maminku, která má 86 let a tak na chvíli se těším. Těším se na každou hodinu a spoustu zajímavých lidí a podnětů.“

„Nemám vysokoškolské vzdělání, ale studium je pro mě důležité. Ve 40-ti letech jsem udělala velkou státní zkoušku z angličtiny, potom jsem v Praze studovala na průvodkyni v Evropě a Univerzitu třetího věku navštěvuji od jejího začátku, tj. 11 let. Pokud mi zdraví dovolí, budu studovat i nadále.“

„Poznání lidí a studium v jejich kolektivu beru jako společenské vyžití.“

„Chci se nechat vyfotit v taláru a hranaté čepičce.“

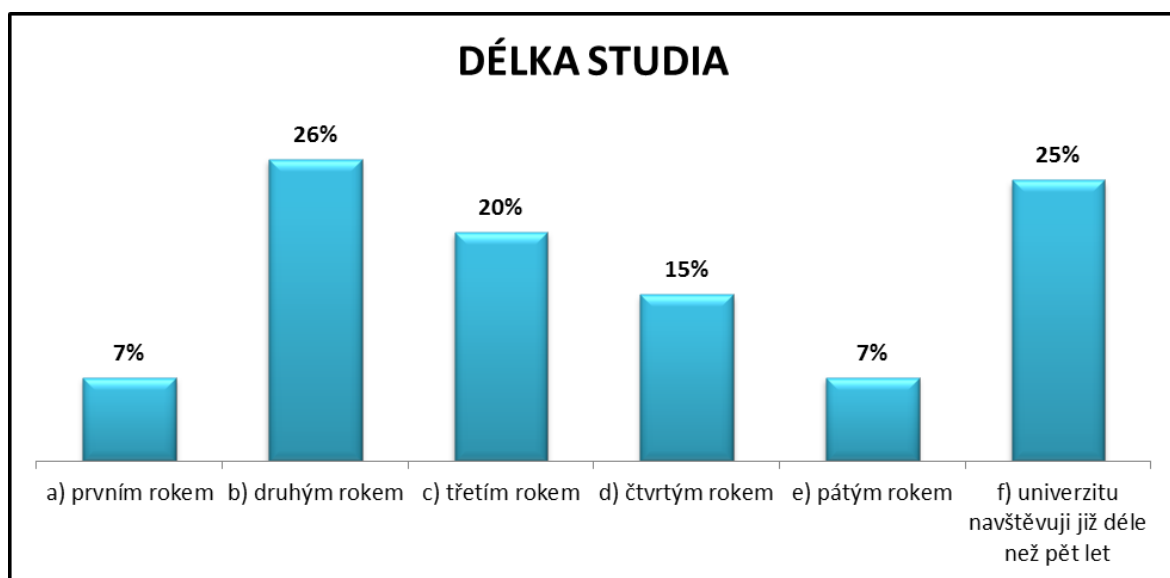
„Získání nových dovedností, nové znalosti a informace, ke kterým jsem se doposud nedostala.“

Otázka č. 5 – Jak dlouho Univerzitu třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně navštěvujete?

Tabulka č. 5 – délka studia

otázka č. 5	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) prvním rokem	8	7
b) druhým rokem	29	26
c) třetím rokem	22	20
d) čtvrtým rokem	16	15
e) pátým rokem	8	7
f) univerzitu navštěvuji již déle než pět let	27	25
celkem	110	100

Graf č. 4 – délka studia

Z odpovědí na otázku, jak dlouho studenti Univerzitu třetího věku Tomáše Bati navštěvují, lze vyčíst, že zájem o vzdělávání mají studenti v seniorském věku opravdu velký. Celých 25% respondentů navštěvuje univerzitu již déle než pět let. 26% studentů na univerzitu dochází rokem druhým, 20% rokem třetím a 15% rokem čtvrtým. Naopak nových studentů, kteří studují prvním rokem je pouze 7%. Výsledky potvrzují, že studenti v seniorském věku přistupují ke vzdělání zodpovědně a pravděpodobně je studium baví a naplňuje. Můžeme tedy říci, že pokud se senior rozhodne studovat, tak to považuje za důležité a ve vzdělávacím procesu setrvává dlouhodobě. Z výsledků můžeme také pochopit, že Univerzita třetího věku Tomáše Bati nabízí zajímavé a kvalitní obory, o které mají

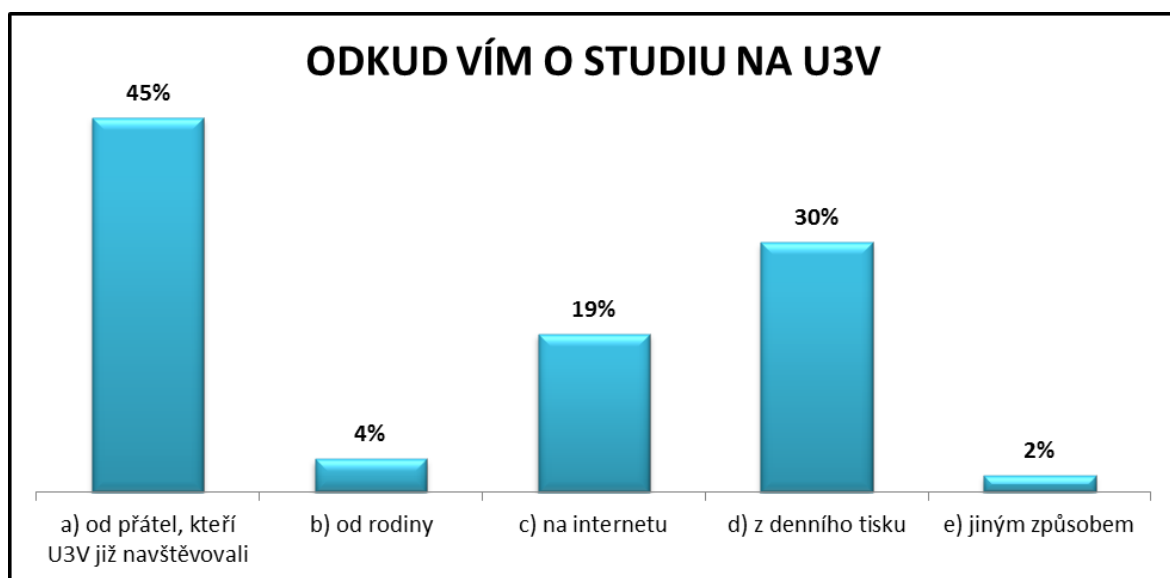
studenti zájem a pravděpodobně disponuje kvalitními profesory a odborníky, kteří dokáží studenty zaujmout a motivovat.

Otázka č. 6 – Kde jste se dozvěděl/a o možnosti studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně?

Tabulka č. 6 – odkud vím o studiu na U3V

otázka č. 6	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) od přátel, kteří U3V již navštěvovali	50	45
b) od rodiny	4	4
c) na internetu	21	19
d) z denního tisku	33	30
e) jiným způsobem	2	2
celkem	110	100

Graf č. 5 – odkud vím o studiu na U3V

Téměř polovina respondentů, konkrétně 45%, se o možnosti studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati dozvěděla od přátel, kteří tuto univerzitu navštěvují nebo navštěvovali. Studující přátele v blízkém okolí jsou pro ostatní jistě dobrým motivem, což tento výsledek dokazuje. Můžeme tedy tvrdit, že doporučení a podpora od studujících přátel je jedním z motivů k zahájení studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati. Druhá polovina studentů se o možnosti studia na univerzitě dozvěděla na internetu (19%) a v denním tisku (30%). Jen zanedbatelné části respondentů v podobě 4% doporučila studium rodina.

Otázka č. 7 – Vynahrazujete si navštěvováním univerzity třetího věku studium, které Vám v minulosti nebylo umožněno?

Tabulka č. 7 – vynahrazuji si nedosažené studium v minulosti

otázka č. 7	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) ano, dříve jsem dle svých představ studovat nemohl/a	26	24
b) ne, v životě se mi podařilo studovat dle svých představ	15	14
c) ne, současné studium považuji jen jako vhodné vyplnění volného času	51	46
d) částečně, vysokoškolské vzdělání jsem nepotřeboval/a, ale bylo to mým snem	18	16
celkem	110	100

Graf č. 6 – vynahrazuji si nedosažené studium v minulosti

Cílem této otázky bylo zjištění, zda je pro studenty motivem docílení vysokoškolského vzdělání, které v minulosti z různých důvodů nemohli získat. Jelikož jen 25% respondentů v minulosti dosáhlo vysokoškolského vzdělání, dalo se očekávat, že vynahrazení si studia, které nebylo studentům dříve umožněno, se projeví ve velkém procentu. To se však potvrdilo jen v 24%, ale i přesto se tato možnost stala druhou nejčastěji volenou. Ve 46% studentů uváděli, že současné studium nepovažují jako náhradu, ale jen jako vhodnou

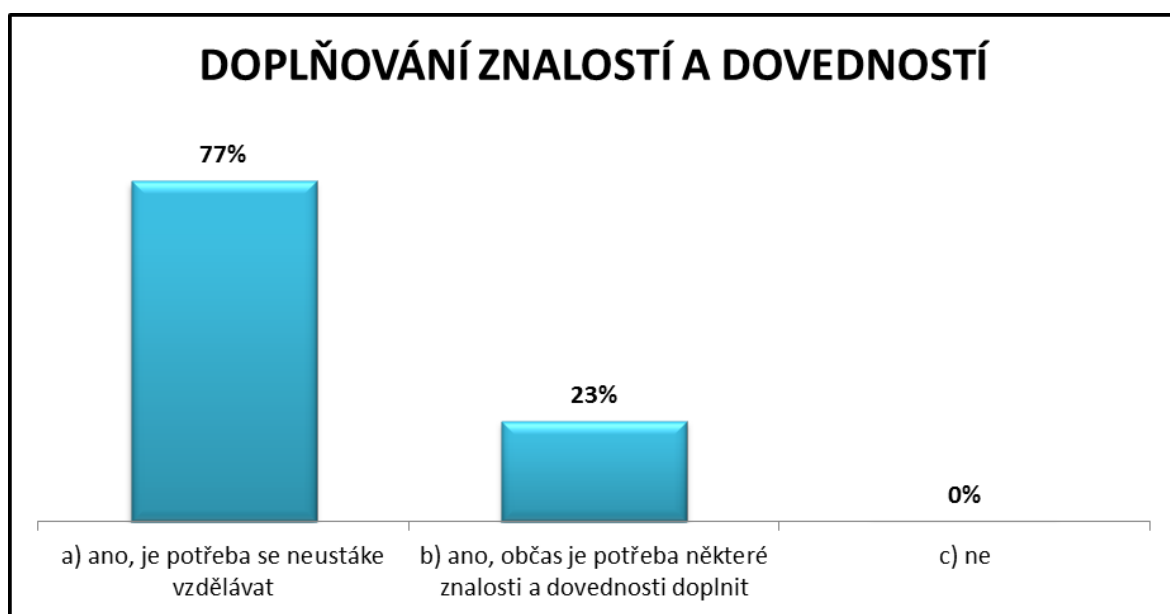
formu vyplnění volného času. 14% respondentů uvedlo, že dříve vysokoškolské vzdělání nepotřebovali, ale bylo to jejich snem, který si až nyní mohou splnit.

Otázka č. 8 – Je pro Vás důležité doplňovat odborné znalosti a dovednosti v průběhu života?

Tabulka č. 8 – doplňování znalostí a dovedností

otázka č. 8	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) ano, je potřeba se neustále vzdělávat	85	77
b) ano, občas je potřeba některé znalosti a dovednosti doplnit	25	23
c) ne	0	0
celkem	110	100

Graf č. 7 – doplňování znalostí a dovedností

Výsledek této otázky 100% vyjadřuje, že studenti na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati mají potřebu se neustále vzdělávat a získávat nové znalosti a dovednosti. Tohle již potvrdil i výsledek otázky č. 1, kde 45% respondentů uvedlo jako motiv ke studiu získání a rozšíření znalostí. Proto můžeme motiv potřeby se neustále vzdělávat považovat za jeden z nejčastějších a nejdůležitějších.

Otázka č. 9 – Co považujete za hlavní motiv, který Vás vedl ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně?

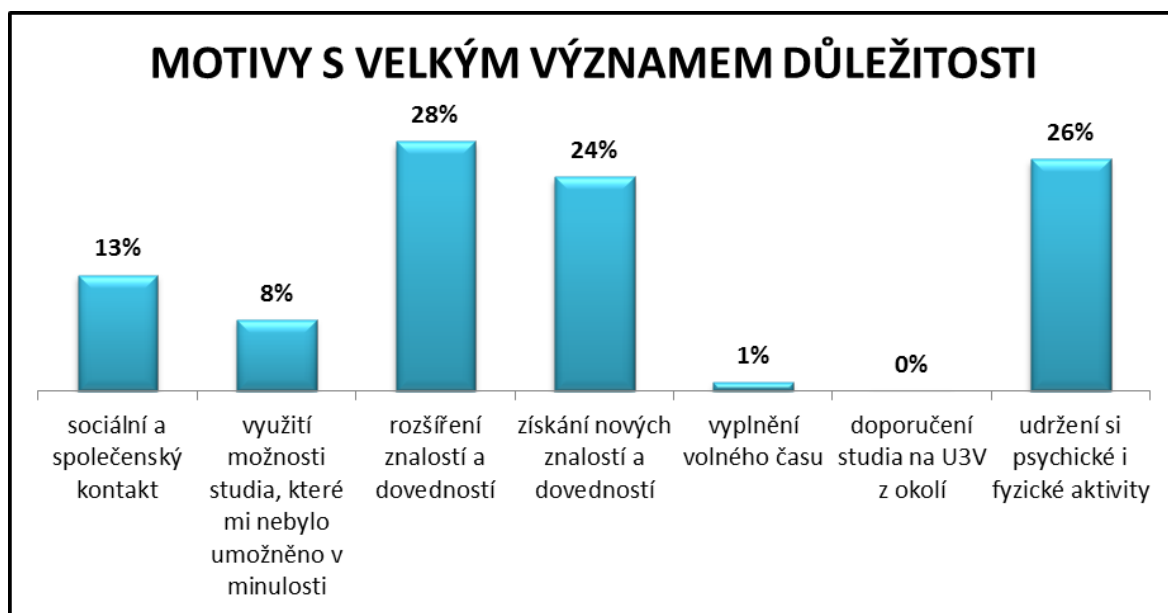
Tabulka č. 9 – hlavní motiv ke studiu

otázka č. 9	četnost motivů podle významnosti						
motiv	1	2	3	4	5	6	7
sociální a společenský kontakt	16	10	10	7	20	8	5
využití možnosti studia, které mi nebylo umožněno v minulosti	9	8	6	7	7	13	24
rozšíření znalostí a dovedností	32	19	16	14	6	1	2
získání nových znalostí a dovedností	27	21	19	9	5	2	0
vyplnění volného času	2	6	12	12	16	19	8
doporučení studia na U3V z okolí	0	4	3	4	11	24	29
udržení si psychické i fyzické aktivity	31	9	12	16	5	4	5

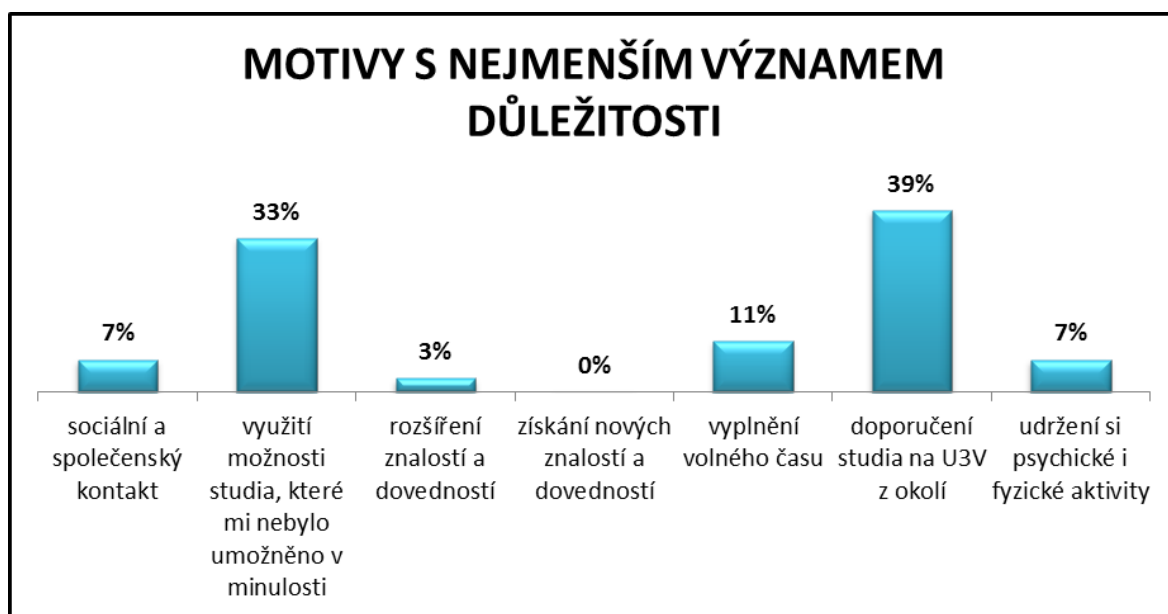
Tabulka č. 10 – hlavní motiv ke studiu v %

otázka č. 9	četnost motivů podle významnosti v %						
motiv	1	2	3	4	5	6	7
sociální a společenský kontakt	13	13	13	10	29	11	7
využití možnosti studia, které mi nebylo umožněno v minulosti	8	11	8	10	10	18	33
rozšíření znalostí a dovedností	28	26	20	20	7	2	3
získání nových znalostí a dovedností	24	22	24	13	7	3	0
vyplnění volného času	1	9	15	17	24	27	11
doporučení studia na U3V z okolí	0	6	4	6	16	33	39
udržení si psychické i fyzické aktivity	26	13	16	24	7	6	7

Graf č. 8 – motivy s velkým významem důležitosti

Graf č. 9 – motivy s nejmenším významem důležitosti

Z výše uvedených výsledků otázky č. 9 je patrné, že nejčastějšími motivy studentů ke studiu jsou:

- zájem o rozšíření znalostí a dovedností: **28%**
- udržení si psychické i fyzické aktivity: **26%**
- zájem o získání nových znalostí a dovedností: **24%**
- sociální a společenský kontakt: **13%**

Motivy, kterým respondenti přisuzovali nejmenší význam, byli nejčastěji označovány:

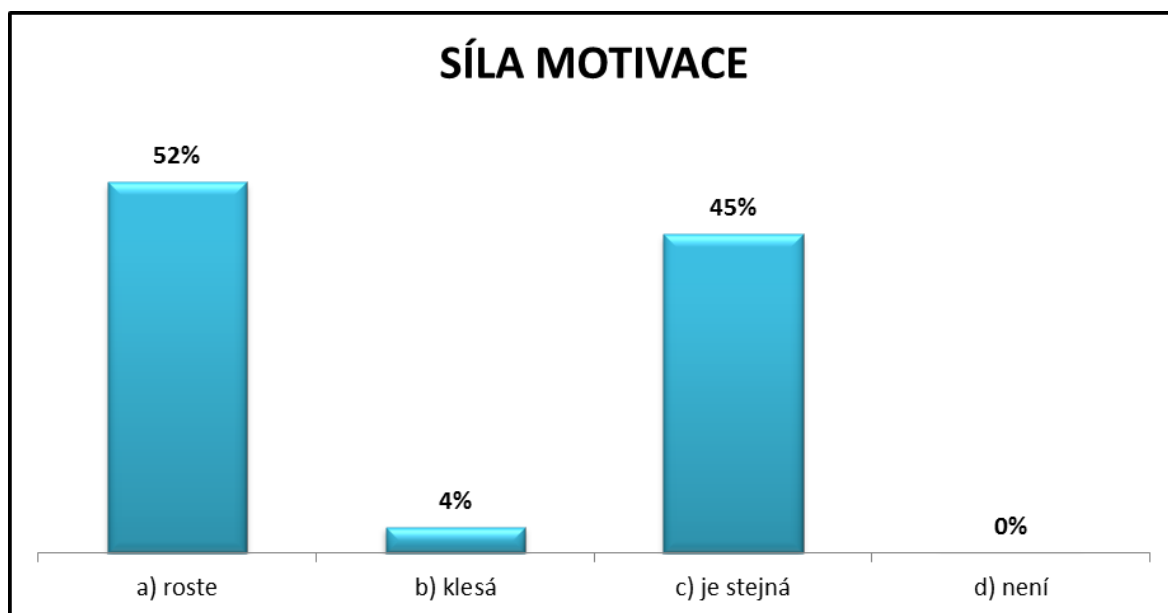
- doporučení studia na U3V okolí: **39%**
- využití možnosti studia, které studentům nebylo umožněno v minulosti: **33%**
- vyplnění volného času: **11%**

Otázka č. 10 – Pociťujete, že s délkou Vašeho studia motivace ke studiu roste, klesá, je stejná nebo není?

Tabulka č. 11 – síla motivace

otázka č. 10	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) roste	57	52
b) klesá	4	4
c) je stejná	49	45
d) není	0	0
celkem	110	100

Graf č. 10 – síla motivace

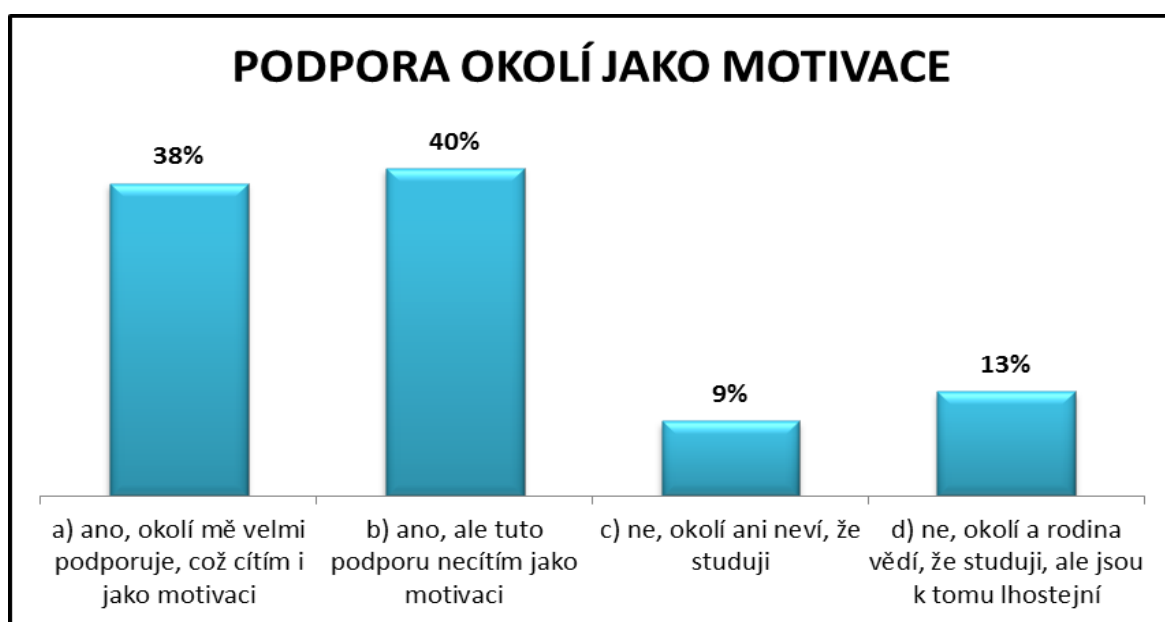
Z výsledků odpovědí na otázku č. 10 vyplývá, že motivace studentů v průběhu studia v 52% roste a v 44% je stejná. Jen 4% respondentů uvedlo, že jejich motivace během studia klesá. Můžeme tedy říci, že samotné studium na univerzitě studenty motivuje.

Otázka č. 11 – Podporuje a motivuje Vás Vaše okolí a Vaše rodina ke studiu?

Tabulka č. 12 – podpora okolí jako motiv

otázka č. 11	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) ano, okolí mě velmi podporuje, což cítím i jako motivaci	42	38
b) ano, ale tuto podporu necítím jako motivaci	44	40
c) ne, okolí ani neví, že studuji	10	9
d) ne, okolí a rodina vědí, že studuji, ale jsou k tomu lhostejní	14	13
celkem	110	100

Graf č. 11 – podpora okolí jako motiv

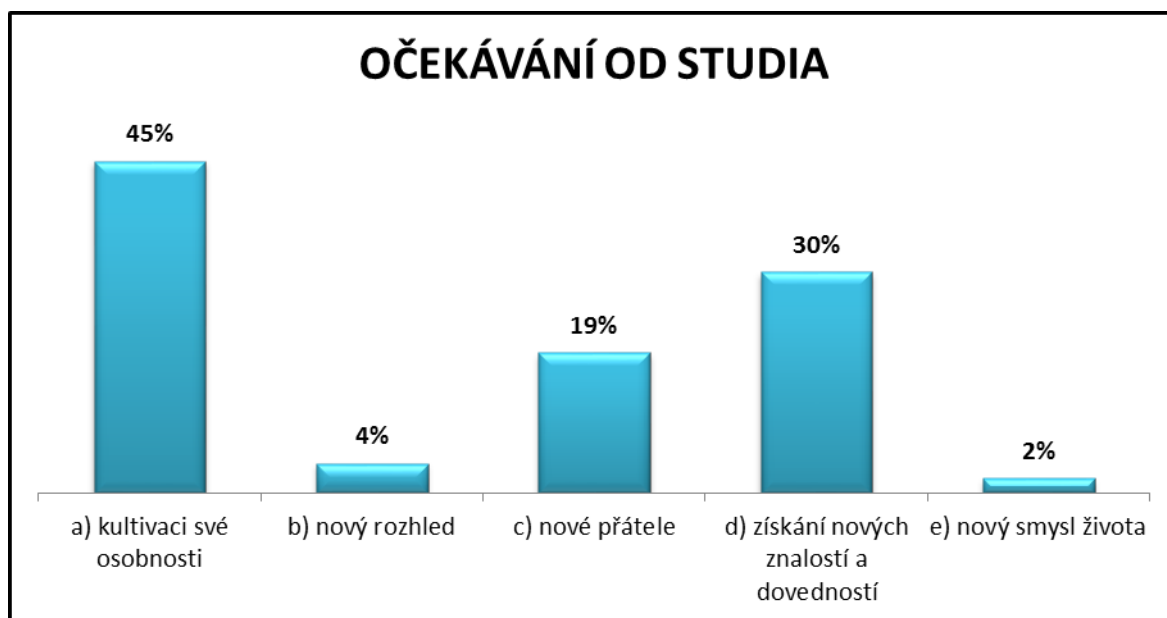
Podporu z okolí jako motivaci pocítuje 38% studentů, 40% studentů podporu okolí cítí, ale nevnímá ji jako motivaci. 13% respondentů prohlásilo, že jejich okolí sice ví, že studují, ale nijak je v tomto nepodporují, tudíž tento druh motivace u nich není. Zbýlých 9% uvádí, že jejich okolí ani neví, že Univerzitu třetího věku Tomáše Bati navštěvují. Dle výsledků této otázky můžeme říci, že motivace od okolí je pro studenty významná.

Otázka č. 12 – Co od studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati očekáváte?

Tabulka č. 13 – očekávání od studia

otázka č. 12	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) kultivaci své osobnosti	23	45
b) nový rozhled	34	4
c) nové přátele	9	19
d) získání nových znalostí a dovedností	40	30
e) nový smysl života	14	2
celkem	110	100

Graf č. 12 – očekávání od studia

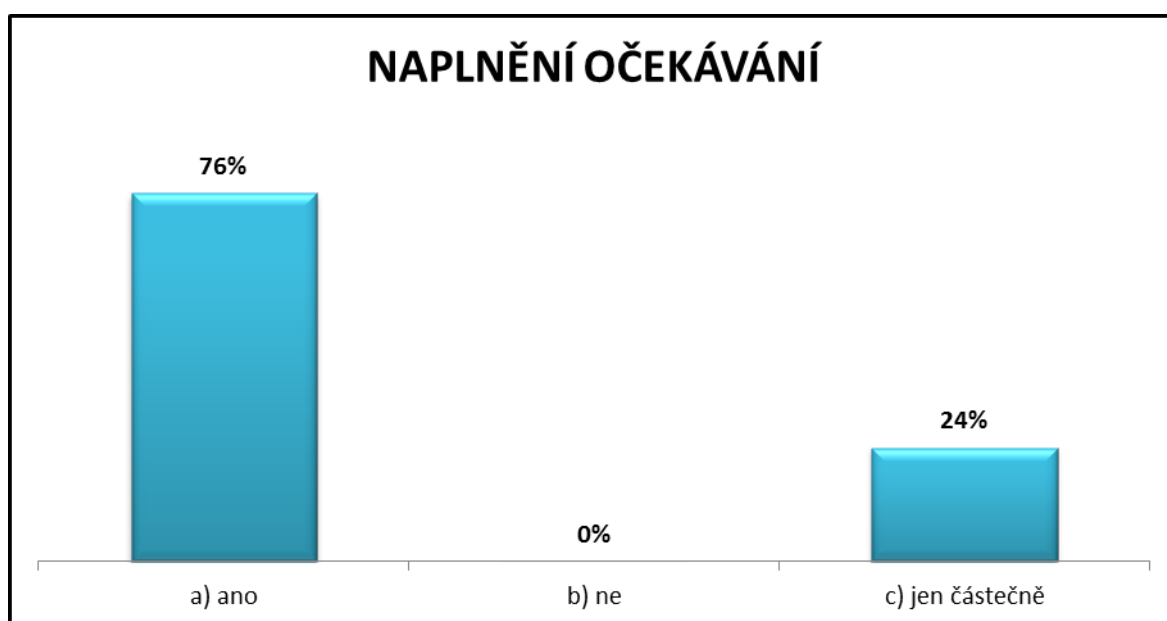
45% studentů vybralo na tuto otázku možnost a), od studia tedy očekávají kultivaci své osobnosti. 30% studentů uvedlo jako své očekávání od studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati získání nových znalostí a dovedností. Tato odpověď se nám již dříve potvrdila také jako hlavní motiv ke studiu. 19% respondentů má své očekávání od studia v podobě získání nových přátel. 4% studentů od studia očekávají získání nového rozhledu a 2% očekávají, že jim studium na Univerzitě třetího věku poskytne nový smysl života.

Otázka č. 13 – Jsou Vaše očekávání naplňována?

Tabulka č. 14 – naplnění očekávání

otázka č. 13	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) ano	84	76
b) ne	0	0
c) jen částečně	26	24
celkem	110	100

Graf č. 13 – naplnění očekávání

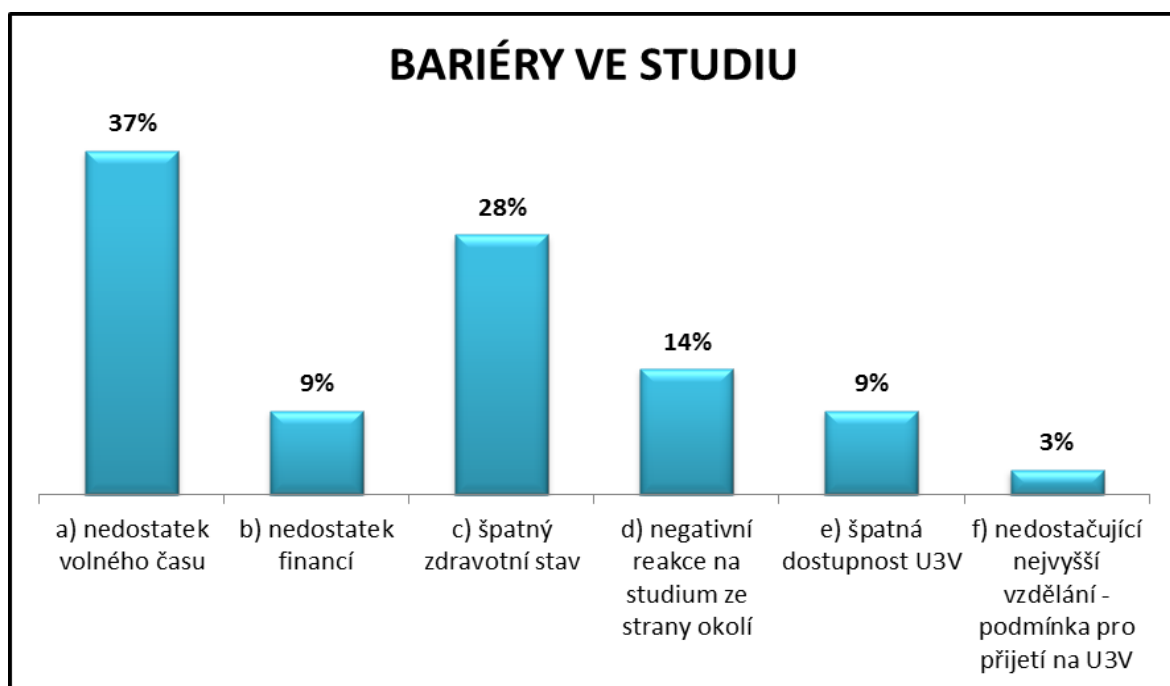
76% studentů prohlásilo, že je jejich očekávání od studia naplňováno. Podle výsledků z předešlé otázky lze tedy tvrdit, že očekávání v podobě získání nových znalostí, získání nového rozhledu a kultivace osobnosti jsou naplňována.

Otázka č. 14 – Co považujete za hlavní bariéru, která brání studentům Univerzity třetího věku Tomáše Bati ve studiu?

Tabulka č. 15 – bariéry ve studiu

otázka č. 14	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) nedostatek volného času	41	37
b) nedostatek financí	10	9
c) špatný zdravotní stav	31	28
d) negativní reakce na studium ze strany okolí	15	14
e) špatná dostupnost U3V	10	9
f) nedostačující nejvyšší vzdělání - podmínka pro přijetí na U3V	3	3
celkem	110	100

Graf č. 14 – bariéry ve studiu

Studenti na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati považují za největší bariéry ve studiu nedostatek volného času (37%) a špatný zdravotní stav (28%). Třetí místo největší bariéry ve studiu získaly negativní reakce na studium ze strany okolí (14%). Po 9% získaly bariéry jako je nedostatek financí a špatná dostupnost univerzity. Nejméně procent dostala bariéra

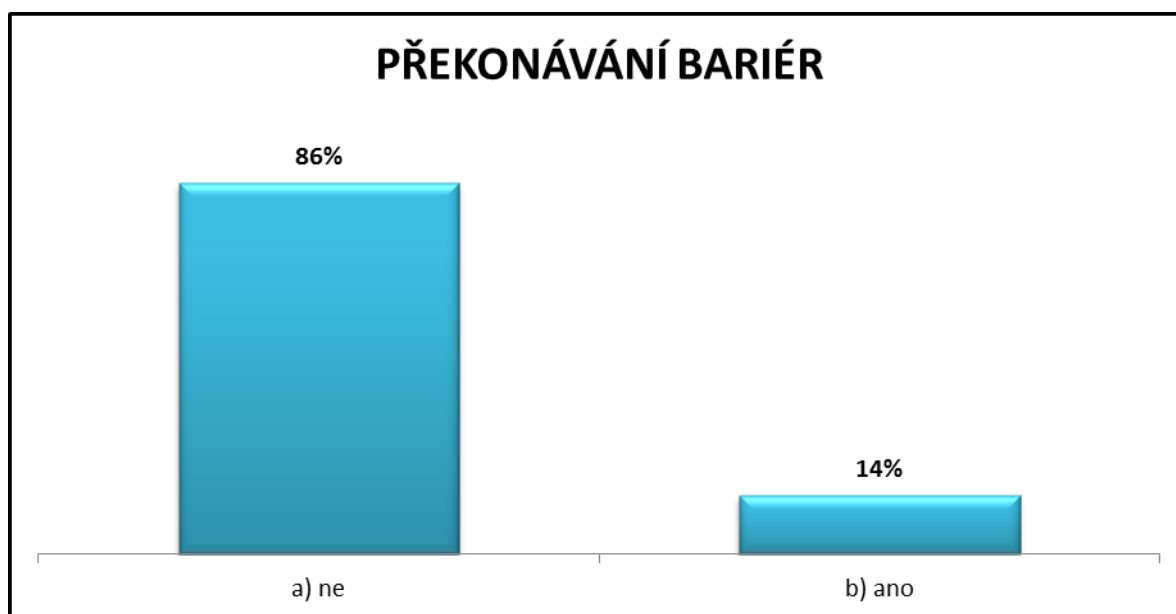
v podobě nesplnění podmínky pro přijetí na Univerzitu třetího věku, a to konkrétně nedostačující nejvyšší dosažené vzdělání.

Otázka č. 15 – Musíte některou z výše uvedených bariér ve svém studiu překonávat?

Tabulka č. 16 – překonávání bariér

otázka č. 15	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) ne	95	86
b) ano	15	14
celkem	110	100

Graf č. 15 – překonávání bariér

Studenti v této otázce nejčastěji uvedli, že žádné bariéry překonávat nemusí (86%). 14% respondentů potvrdilo, že určité bariéry ve svém studiu překonávat musí, a to konkrétně následující:

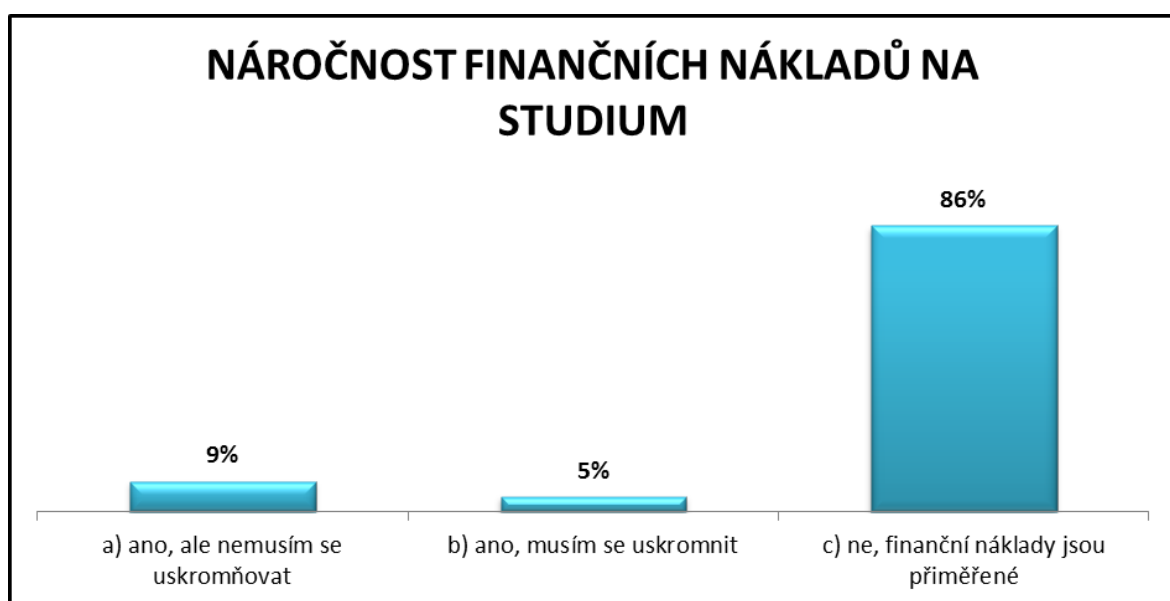
- 9 studentů uvedlo nedostatek volného času
- 3 studenti uvedli špatný zdravotní stav
- 2 studenti uvedli špatnou dostupnost univerzity
- 1 student uvedl negativní reakce na studium z jeho okolí

Otázka č. 16 – Je financování studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati náročné?

Tabulka č. 17 – náročnost finančních nákladů na studium

otázka č. 16	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) ano, ale nemusím se uskromňovat	10	9
b) ano, musím se uskromnit	5	5
c) ne, finanční náklady jsou přiměřené	95	86
celkem	110	100

Graf č. 16 – náročnost finančních nákladů na studium

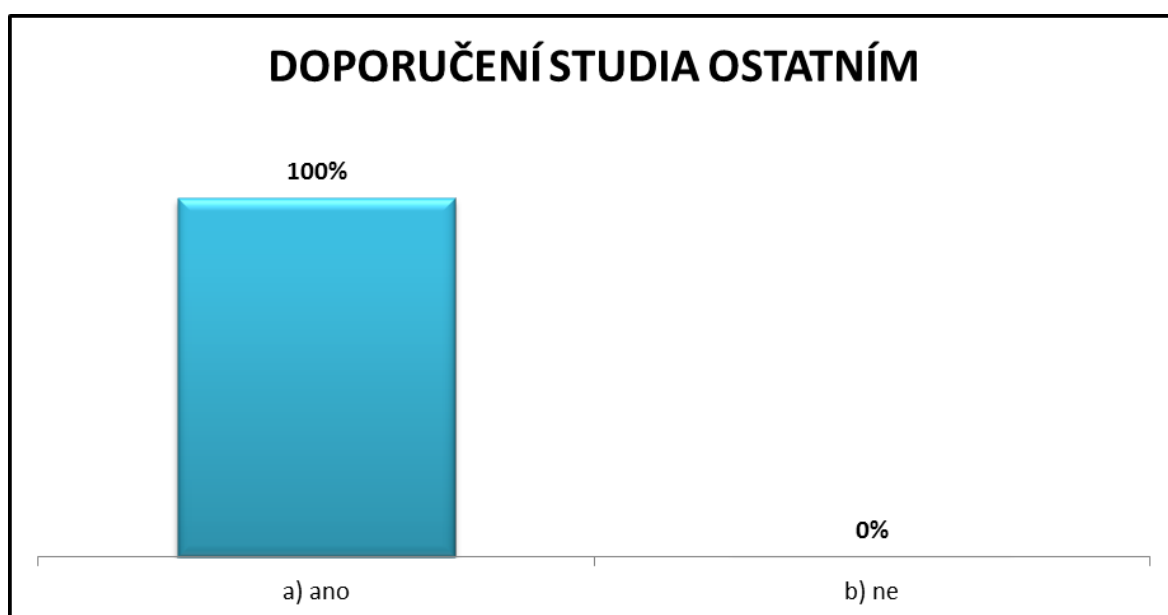
Podle studentů nejsou finanční náklady na studium na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati náročné, tvrdí to 86% z nich a připadají jim přiměřené. Že finanční náklady na studium jsou vysoké tvrdí 9% respondentů, ale zároveň tvrdí, že se nemusejí v jiných výdajích uskromňovat. 5% studentů uvedlo, že jim finanční náklady na studium připadají vysoké a musí se díky tomu více uskromnit v jiných výdajích.

Otázka č. 17 – Doporučil/a byste studium na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati svým známým, přátelům či dalším členům rodiny?

Tabulka č. 18 – doporučení studia ostatním

otázka č. 17	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) ano	110	100
b) ne	0	0
celkem	110	100

Graf č. 17 – doporučení studia ostatním

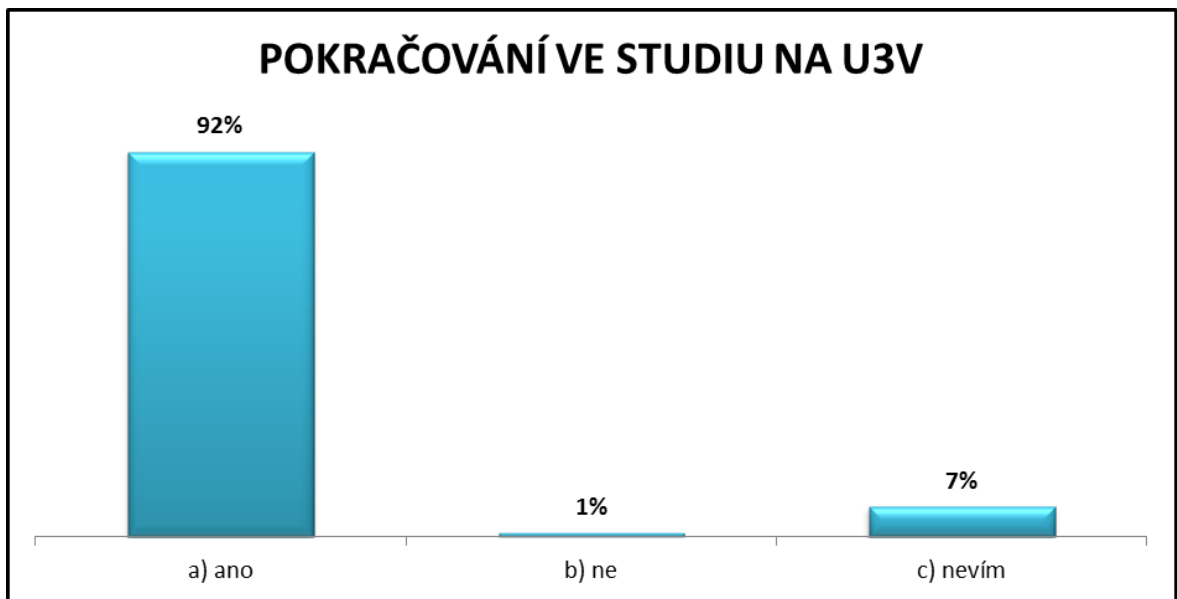
Na otázku, zda by studenti doporučili studium na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati svým známým, přátelům a rodině, odpověděli naprosto všichni, že ano. Z takového výsledku lze vyčíst, že jsou studující senioři se způsobem výuky spokojeni a že univerzitu navštěvují rádi.

Otázka č. 18 – Plánujete navštěvovat Univerzitu třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně i v následujících letech?

Tabulka č. 19 – pokračování ve studiu na U3V

otázka č. 18	absolutní četnost	relativní četnost v %
a) ano	101	92
b) ne	1	1
c) nevím	8	7
celkem	110	100

Graf č. 18 – pokračování ve studiu na U3V

Pouhé jedno procento respondentů na otázku, týkající se dalšího pokračování ve studiu, odpovědělo záporně. 7% studentů se nad dalším studiem ještě rozhoduje a 92% studentů odpovědělo, že ve vzdělávání chce pokračovat i v následujících letech.

5.1 Interpretace výsledků šetření

Z vyhodnocených výsledků v předchozí kapitole vyplynuly následující skutečnosti:

Na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně studují převážně ženy. Z celkového počtu 110 respondentů je 94 studujících žen a jen 16 studujících mužů. V procentuálním vyjádření je to 85% žen a 15% mužů. Tento fakt může být ovlivněn tím, že muži odchází do starobní penze později než ženy a často i poté ještě aktivně pracují. Nejvíce oslovených studentů má věk v rozmezí od 61 do 65 let, a to celkem 34%. Hned poté je nejpočetnější studentská skupina ve věku od 66 do 70 let, a to v 25%. Je tedy patrné, že průměrný věk studentů je v rozmezí od 61 do 70 let, tedy studenti, kteří jsou již penzisti. Studenti, kteří jsou ještě ekonomicky aktivní, navštěvují univerzitu v menším počtu, konkrétně jich je 16%. Věkovou skupinu nad 70 let zastupuje 25% respondentů, z čehož jsou jen 3% starší 81 let. Z těchto výsledků lze vyvodit, že lidé, kteří ještě pravidelně pracují, nemají na studium dostatek času a tak začínají univerzitu navštěvovat až po odchodu do penze. Klesající procenta se zvyšujícím se věkem, jsou důkazem toho, že s vyšším věkem přichází i více zdravotních problémů, které mohou seniorům ve studiu bránit. Co se týče nejvyššího dosaženého vzdělání oslovených respondentů, jsou nejpočetnější skupinou studenti se středoškolským vzděláním ukončené maturitní zkouškou, a to v celých 60%. Seniorů, kteří v životě dosáhli vysokoškolského vzdělání, je 25%. 7% dotazovaných má vyšší odborné vzdělání a 8% má vzdělání středoškolské bez maturity. Největší počet studentů se středoškolským vzděláním ukončené maturitou, je jistě ovlivněn menšími možnostmi studia na vysokých školách, než jsou v současnosti. Musíme si uvědomit, že současní senioři ve svém mládí žili v nelehké politické době, kdy byl přístup ke vzdělání složitý.

Po identifikaci a charakteristice výzkumného vzorku, se dostáváme k odpovědím na výzkumné otázky této bakalářské práce. Hlavní výzkumnou otázkou je: „**Co motivuje studenty ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně?**“ Jednoznačnou odpovědí na tuto otázku je touha po neustálém získávání nových znalostí, informací a dovedností. Tento druh motivace můžeme považovat za ten hlavní a nejčastější. Tomuto tvrzení odpovídá i výsledek otázky č. 8, v ní 77% studentů uvedlo, že je pro ně důležité se neustále vzdělávat. Nesmíme však zapomenout zmínit i další významné motivy, které respondenti uváděli. Jsou jimi získání nových přátel a tím i udržení si sociálního a společenského kontaktu a získání všeobecného rozhledu. Podporu od rodiny ve studiu

vnímá jako motiv 38% studentů. Dalším významným faktem, který z šetření vyplynul, je ten, kdy 52% studentů označilo, že jejich motivace v průběhu studia roste a 44% studentů označilo, že je jejich motivace v průběhu studia stejná. Z toho lze vyvodit, že i samotné studium na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati seniory motivuje. To nám také potvrzují výsledky dotazníkových otázek č. 5 a č. 18, prostřednictvím kterých jsme zjišťovali dosavadní délku studia respondentů a zda chtějí ve studiu pokračovat i v budoucnu. 47% seniorů na univerzitě již studuje déle než tři roky a 92% seniorů plánují navštěvovat Univerzitu třetího věku Tomáše Bati i v následujících letech.

„Jaké bariéry mají studenti ve studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně?“ Podle studentů jsou největšími bariérami ve studiu nedostatek volného času a špatný zdravotní stav. Jen však pouhých 14% ze všech respondentů musí tyto bariéry překonávat a to převážně v podobě nedostatku volného času. Očekávaná bariéra vysokých finančních nákladů na studium se nepotvrdila, 86% seniorů uvedlo, že jim finanční náklady nepřipadají vůbec vysoké, ba naopak je považují za přiměřené.

„Jaká jsou očekávání studentů od studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně?“ Z pěti nabídnutých možností očekávání, vybrali studenti v 45% kultivaci osobnosti a v 30% získání nových znalostí a dovedností. Odpověď, na tuto dílčí výzkumnou otázku, se nám shoduje s hlavními motivy studentů ke studiu. Senioři dle svého motivu mají i svá očekávání. Zda jsou jejich očekávání naplňována, nám ukázala dotazníková otázka č. 13, kde 76% studentů odpovědělo kladně.

Závěrem interpretace výsledků můžeme tedy říci, že motivací studentů ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati je získání nových znalostí a dovedností, získání nového rozhledu a získání nových přátel. Bariéry studentům ve studiu jsou kladeny v podobě nedostatku volného času a špatného zdravotního stavu a jen minimum z nich je musí překonávat. Očekávání seniorů od studia se shodují s jejich motivy a v drtivé většině jsou tato očekávání naplňována.

ZÁVĚR

V roce 1948 vyšla kniha Jana Amose Komenského „Vševýchova“, v které navrhuje, aby se všichni učili všemu a všestranně. I když žil v 17. století, už tehdy navrhoval rozšířit stupně škol tak, aby se mohl člověk vzdělávat po celý svůj život. Jeho představy však byly naplněny až vznikem univerzit třetího věku.

Etapa stáří trvá přibližně stejně dlouho jako etapa dospělosti, proto je stejně důležitá jako všechny ostatní období v lidském životě a zaslouží si velkou pozornost. Zaměření pozornosti na seniory má i tato bakalářská práce, konkrétně na ty seniory, kteří se rozhodli navrátit se do školních lavic. Cílem této práce bylo zjištění motivů, které studenty motivují ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně. Než jsme se však dostali k samotnému šetření motivů, museli jsme se nejprve s pojmy spojenými s motivací seznámit. Teoretická část práce má za cíl vysvětlit pojem samotné motivace a rozlišení typů motivace. Dále se teoretická část zabývá základními impulsy motivace, což jsou potřeba a motiv. Důležitou kapitolou je hierarchie potřeb, kde je vysvětlena Maslowova teorie lidských potřeb. Dalšími a velmi významnými kapitolami teoretické části jsou kapitoly zabývající se učením osob v seniorském věku. Na část o vzdělávání seniorů navazuje část poslední, která se zabývá podrobným popisem Univerzity třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně. V praktické části bakalářské práce jsme dotazníkovým šetřením zkoumali, co seniory ke studiu na univerzitě třetího věku nejvíce motivuje, jaké mají ve studiu bariéry a jaká mají od studia očekávání. Výsledky šetření jsou pak podrobně popsány v poslední kapitole praktické části, ze kterých vyplývá, že hlavní cíl této práce byl naplněn.

Celou prací se prolíná problematika motivace seniorů ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně a myslím, že vše podstatné již bylo napsáno a hlavních cílů této bakalářské práce bylo dosaženo. Proto bych na úplný závěr ráda vyjádřila své vlastní pocity a zkušenosti, které jsem díky této práci získala. Pochopila jsem, že vzdělávání v seniorském věku má obrovský význam a zaslouží si být maximálně podporováno. Osobní kontakt se studenty Univerzity třetího věku Tomáše Bati měl pro mě velký přínos a věřím, že na tuto zkušenost budu často a ráda vzpomínat. Samotní seniorští studenti se totiž stali mou vlastní motivací, která má jasný cíl, jednou se chci i já stát studentkou univerzity třetího věku.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ARMSTRONG, Michael, 2007. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 978-80-247-1407-3.
- [2] HARTL Pavel a HARTLOVÁ Helena, 2000. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, s. r. o. ISBN 80-7178-303-X.
- [3] PLHÁKOVÁ, Alena, 2003. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1499-3.
- [4] ADAIR, John Eric, 2004. *Efektivní motivace*. Praha: Alfa Publishing, s. r. o. ISBN 80-86851-00-1.
- [5] HOMOLA, Miloslav, 1977. *Motivace lidského chování*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p. ISBN 14-478-77.
- [6] ČÁP, Jan, 1980. *Psychologie pro učitele*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p. ISBN 14-652-80.
- [7] NAKONEČNÝ, Milan, 1996. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0592-7.
- [8] HILL, Grahame, 2004. *Moderní psychologie*. Praha: Portál, s. r. o. ISBN 80-7178-641-1.
- [9] MÜHLPACHR, Pavel, 2004. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3345-2.
- [10] PALÁN, Zdeněk, 2002. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského. ISBN 80-86723-03-8.
- [11] SÁHA, Petr, 2012. *Směrnice lektora SR/7/2012*. Zlín: Univerzita třetího věku na UTB ve Zlíně.
- [12] KLEVETOVÁ, Dana a DLABALOVÁ, Irena, 2008. Praha: Grada Publishing, a. s. ISBN 978-80-247-2169-9.
- [13] ADAMEC, Petr a KRYŠTOF, David, eds., 2011. *Univerzity třetího věku na vysokých školách*. Brno: Asociace univerzit třetího věku České republiky, Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5640-4.

- [14] ŠERÁK, Michal, 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.
- [15] UTB, © 2000 – 2014. Kdo jsme. *UTB.cz* [online]. [cit. 2014 - 02 - 08]. Dostupné z: <http://www.utb.cz/o-univerzite/kdo-jsme>
- [16] UTB, © 2000 – 2014. Podmínky studia. *UTB.cz* [online]. [cit. 2014 - 02 - 08]. Dostupné z: <http://www.utb.cz/chci-studovat/podminky-studia>
- [17] UTB, © 2000 – 2014. Univerzita třetího věku. *UTB.cz* [online]. [cit. 2014 - 04 - 18]. Dostupné z: <http://www.utb.cz/chci-studovat/univerzita-tretiho-veku>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

U3V Univerzita třetího věku.

UTB Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 – Maslowova hierarchie potřeb

17

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – studenti podle pohlaví	30
Tabulka č. 2 – studenti podle věku	31
Tabulka č. 3 – studenti podle vzdělání	32
Tabulka č. 4 – přínos studia a motivace ke studiu	33
Tabulka č. 5 – délka studia	35
Tabulka č. 6 – odkud vím o studiu na U3V	36
Tabulka č. 7 – vynahrazuji si nedosažené studium v minulosti	37
Tabulka č. 8 – doplňování znalostí a dovedností	38
Tabulka č. 9 – hlavní motiv ke studiu	39
Tabulka č. 10 – hlavní motiv ke studiu v %	39
Tabulka č. 11 – síla motivace	41
Tabulka č. 12 – podpora okolí jako motiv	42
Tabulka č. 13 – očekávání od studia	43
Tabulka č. 14 – naplnění očekávání	44
Tabulka č. 15 – bariéry ve studiu	45
Tabulka č. 16 – překonávání bariér	46
Tabulka č. 17 – náročnost finančních nákladů na studium	47
Tabulka č. 18 – doporučení studia ostatním	48
Tabulka č. 19 – pokračování ve studiu na U3V	48

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – studenti podle pohlaví	30
Graf č. 2 – studenti podle věku	31
Graf č. 3 – studenti podle vzdělání	32
Graf č. 4 – délka studia	35
Graf č. 5 – odkud vím o studiu na U3V	36
Graf č. 6 – vynahrazuji si nedosažené studium v minulosti	37
Graf č. 7 – doplňování znalostí a dovedností	38
Graf č. 8 – motivy s velkým významem důležitosti	40
Graf č. 9 – motivy s nejmenším významem důležitosti	40
Graf č. 10 – síla motivace	41
Graf č. 11 – podpora okolí jako motiv	42
Graf č. 12 – očekávání od studia	43
Graf č. 13 – naplnění očekávání	44
Graf č. 14 – bariéry ve studiu	45
Graf č. 15 – překonávání bariér	46
Graf č. 16 – náročnost finančních nákladů na studium	47
Graf č. 17 – doporučení studia ostatním	48
Graf č. 18 – pokračování ve studiu na U3V	49

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník.

Příloha P II: Přihláška ke studiu na U3V UTB ve Zlíně.

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK PRO STUDENTY UNIVERZITY TŘETÍHO VĚKU TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Vážení studenti Univerzity třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně,
než Vás požádám o jednu laskavost, tak mi dovoluňte, abych se Vám tímto nejprve představila a vysvětlila důvod mé žádosti k Vám.

Jmenuji se Šárka Jelínková a jsem studentkou třetího ročníku oboru Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů v neziskové sféře na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. V současné době zpracovávám bakalářskou práci na téma **Motivace studentů ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně**. K vypracování praktické části této bakalářské práce, potřebuji znát Vaše názory související s Vaší motivací ke studiu.

Z tohoto důvodu si Vás dovoluňte poprosit o vyplnění anonymního dotazníku, který právě držíte ve svých rukou. Získané výsledky z tohoto průzkumu budou využity jen pro potřeby mé bakalářské práce.

Děkuji Vám za čas strávený vyplňováním tohoto dotazníku a moc si vážím Vaší důvěry, ochoty a pochopení.

Šárka Jelínková

Pokyny k vyplňování: u níže uvedených otázek, zvolte vždy **jen jednu odpověď**. Vámi vybranou odpověď zakroužkujte nebo dopište. Pozor – dotazník je vytištěn oboustranně.

- 1) **Zkuste, prosím, velmi stručně popsat co Vám studium na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati přináší a co Vás k pravidelnému navštěvování přednášek motivuje.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2) Jste:

- a) žena
- b) muž

3) Váš věk je:

- a) 55 – 60 let
- b) 61 – 65 let
- c) 66 – 70 let
- d) 71 – 75 let
- e) 76 – 80 let
- f) více než 81 let

4) Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

- a) středoškolské bez maturity
- b) středoškolské s maturitou
- c) vyšší odborné
- d) vysokoškolské s titulem Mgr.
- e) vysokoškolské s titulem Ing.
- f) vysokoškolské s doktorským titulem

5) Jak dlouho Univerzitu třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně navštěvujete?

- a) prvním rokem
- b) druhým rokem
- c) třetím rokem
- d) čtvrtým rokem
- e) pátým rokem
- f) univerzitu navštěvuji již déle než pět let

6) Kde jste se dozvěděl/a o možnosti studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně?

- a) od přátel, kteří U3V již navštěvovali
- b) od rodiny
- c) na internetu
- d) z denního tisku
- e) jiným způsobem – prosím vypište

.....

7) Vynahrazujete si navštěvováním univerzity třetího věku studium, které Vám v minulosti nebylo umožněno?

- a) ano, dříve jsem dle svých představ studovat nemohl/a
- b) ne, v životě se mi podařilo studovat dle svých představ
- c) ne, současné studium považuji jen jako vhodné vyplnění volného času
- d) částečně, dříve jsem vysokoškolské vzdělání nepotřeboval/a, ale bylo to mým snem

- 8) Je pro Vás důležité doplňovat odborné znalosti a dovednosti v průběhu života?**
- a) ano, je potřeba se neustále vzdělávat
 - b) ano, občas je potřeba některé znalosti a dovednosti doplnit
 - c) ne

- 9) Co považujete za hlavní motiv, který Vás vedl ke studiu na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně? Seřad'te dle stupnice od 1 do 7, kdy číslo 1 je považováno za nejdůležitější a číslo 7 za nedůležité.**

- sociální a společenský kontakt
- využití možnosti studia, které mi nebylo umožněno v minulosti
- rozšíření znalostí a dovedností
- získání nových znalostí a dovedností
- vyplnění volného času
- doporučení studia na U3V z okolí
- udržení si psychické i fyzické aktivity

- 10) Pociťujete, že s délkou Vašeho studia motivace ke studiu:**

- a) roste
- b) klesá
- c) je stejná
- d) není

- 11) Podporuje a motivuje Vás Vaše okolí a Vaše rodina ke studiu?**

- a) ano, okolí mě velmi podporuje, což cítím i jako motivaci
- b) ano, ale tuto podporu necítím jako motivaci
- c) ne, okolí ani neví, že studuji
- d) ne, okolí a rodina vědí, že studuji, ale jsou k tomu lhostejní

- 12) Co od studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati očekáváte?**

- a) kultivaci své osobnosti
- b) nový rozhled
- c) nové přátele
- d) získání nových znalostí a dovedností
- e) nový smysl života

- 13) Jsou Vaše očekávání naplňována?**

- a) ano
- b) ne
- c) jen částečně

14) Co považujete za hlavní bariéru, která brání studentům Univerzity třetího věku Tomáše Bati ve studiu?

- a) nedostatek volného času
- b) nedostatek financí
- c) špatný zdravotní stav
- d) negativní reakce na studium ze strany okolí
- e) špatná dostupnost univerzity třetího věku
- f) nedostačující nejvyšší dosažené vzdělání, které je jednou z podmínek pro přijetí na univerzitu třetího věku

15) Musíte některou z výše uvedených bariér ve svém studiu překonávat? Pokud ano, napište prosím kterou.

- a) ne
- b) ano,

16) Je financování studia na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati náročné?

- a) ano, ale kvůli studiu se nemusím v jiných výdajích uskromňovat
- b) ano, musím se v jiných výdajích více uskromnit, aby mi zůstalo potřebné množství finančních prostředků ke studiu
- c) ne, finanční náklady na studium mi připadají přiměřené

17) Doporučil/a byste studium na Univerzitě třetího věku Tomáše Bati svým známým, přátelům či dalším členům rodiny?

- a) ano
- b) ne

18) Plánujete navštěvovat Univerzitu třetího věku Tomáše Bati ve Zlíně i v následujících letech?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Za vyplnění dotazníku ještě jednou mnohokrát děkuji.

Šárka Jelínková

PŘÍLOHA P II: PŘIHLÁŠKA KE STUDIU NA U3V UTB VE ZLÍNĚ

Univerzita třetího věku

Příhláška ke studiu v akademickém roce 2013/2014

Pro nové zájemce o studium U₃V

1. ročník

Označte prosím vybraný obor U₃V:

- a) **Základní kurz u₃v** - přednáškový cyklus (Z), 2 semestry, po jeho absolvování je možné pokračovat ve specializovaném cyklu vybraném dle zájmu z programové nabídky pokračovacího ročníku, která je nově připravována pro každý rok
- b) **Práce s počítačem** – cyklus praktických cvičení (D), 4 semestry

1. Jméno a příjmení, titul:

2. Rodné číslo:

3. Kontaktní adresa:

4. Telefon / mobil / mail:

5. Vzdělání – ZŠ, SŠ, VŠ, Dr. (technické, ekonomické, pedagogické)
(z obecné podmínky min sš-vzdělání pro přijetí lze udělit výjimku)

6. K oboru Práce s počítačem prosím uveďte Vaši znalost: začátečník – mírně pokročilý –
pokročilý

Svým podpisem akceptuji účastnický příspěvek:

Přednáškový obor - Z: **900,- Kč**

Výuka práce s PC - D: **1200,- Kč**

Dávám tímto kvalifikovaný souhlas k tomu, aby UTB ve Zlíně shromažďovala, zpracovávala a uchovávala mé výše uvedené osobní údaje za účelem evidence U3V a zároveň za účelem vykazání výkonů a získání provozních příspěvků.

UTB ve Zlíně při tomto bude postupovat podle závazných ustanovení zákona č.101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel v platném znění. UTB ve Zlíně bude tyto osobní údaje shromažďovat a zpracovávat pro účely studijní, evidenční a statistické a bude je uchovávat po dobu stanovenou obecně platnými předpisy.

UTB ve Zlíně zajistí maximální možnou ochranu těchto údajů vůči třetím osobám a vůči jejich zneužití.

Ve Zlíně, dne

Podpis:

Bližší pokyny ohledně platby, začátku výuky atd. v „Pokynech k přihlášce U3V“

Tento formulář platí pro studium U3V ve Zlíně. Programy U3V v Kroměříži, ve Vsetíně a v Uherském Hradišti mají samostatnou přihlášku.